MISCELLANEE
A
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
ROMA

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
27 F
42

GREGORII BAETICI HELIBERITANAE SEDIS ANTISTITIS,

DE TRINITATE, Siue de fide liber, antehac nunquam editus.

VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA IN ROMA

COLONIAE.
Apud Maternum Cholinum.
M. D LXXVII.

HIERONYMVS DE VIRIS ILLVSTRIB.

GREGORIVS BAETICVS Heliberi Epiſcopus vſque ad extremam ſenectutem diuerſos mediocri ſermone tractatus cõpoſuit, & de fide elegantem librum. qui hodieque ſupereſſe dicitur.

EX LIBRO D. HONORII PRESBYTERI AVGVSTODVNENSIS

De ſcriptorib. eccleſiaſticis.

OSIVS Cordubenſis ciuitatis Epiſcopus ſcripſit ad ſororem ſuam de laude virginitatis epiſtolam pulchro ac diſerto comptam eloquio. In Sardicenſi etiam Concilio quamplurimas ipſe edidit ſententias. Hic in ſenectute a Conſtantio perterritus Arrianæ impietati conſenſit. qui cum contra Gregorium Helberitanæ ſedis Epiſcopum reſidens faſtu quaſi regalis imperij ſententiam conaretur exprimere, os vertit diſtorquens pariter & ceruicem, ac de ſella in terram inliditur, atq; ilico moritur.

MARIAE AVGVSTAE REGIS EMMANVELIS FILIAE INFANTI PORTVGALLIAE.

ACHILLES STATIVS SAL.

EA eſt noſtrorum temporum ratio, atq; condicio, lætandum ſimul & dolendum bonarum artium ſtudioſis vt exiſtimem. Nam cùm præclariſſimorum virorum ſcripta vel bellorum vis atque impetus, vel ſuperiorum temporum negligentia, vel quæcumq; alia grauis iniuria nobis eripuerit, quia tamen hodiè magno Dei beneficio recepta ac reſtituta pleraq; videmus: eſt ſanè ꝙ eruditi

nes & litterarum cupidi gaude-ant. illud vero miſerum, ne turpe dicam, principum virorum tantam paucitatem eſſe eorum, qui rerum pulcherrimarum ſtudijs ducantur ac delectentur, ijs vt hæc præclara munera rectè mitti poßint. Sed quo minor eſt numerus, eo maior eorum laus eſſe iudicari debet, quod ab hac ſe illi labe, obprobrioque vindicarint, excellentem illam maiorum ſuorum gloriã virtutemq; retinuerint, litterarum ſtudia ne prorſus extincta ac ſepulta iacerent, ſumma ope atque omni ratione ſemper fouerint. Certè enim mihi cum vel meum, vel veteris

ſcripto-

ſcriptoris aliquod monumẽtum eſt in lucem proferendum, cui dẽ cui non dem, quamquam hoc ſæpius ac certius, in quærẽdo æſtuare ſoleo. & cum maximè idoneum hominem nactus eſſe mihi viſus ſum, tum vero maximè mea me fruſtrata eſt ac feſellit opinio, adfirmare vt auſim, in pauciſsimis, quos certos ac dignos putes, eſſe tamen ſpe atque opinione pauciores. Cum autem Gregorij Bætici Heliberitanæ ſedis Antiſtitis ſanctiſsimi & antiquitate doctrinaque praeſtantis viri diuina ſcrita ad me pridem eſſent allata, de edundo ſcilicet cogitare cœpi. Sed quod ille ad eius aetatis princi-

pem lectiſsimamque fœminã Gallam Placidiam Auguſtam opus ſcripſit, Placidiæ ſimillimam quæri oportere cenſui, cui tãtum munus gratum non minus iucundumque contingeret. Ecquam autem vel aptius, vel certius deligere debui, quàm te MARIA Auguſta, quæ non ſolum ſcriptis ac litterarum monumentis, ſed omni etiam artium genere, quæ laudari, atque eſſe in pretio merentur, præter cæteras non dicã fœminas, ſed viros quoque ſic adficeris, atque delectaris, vt maximi facias, & isdem artibus deditos homines opib. tuis iuues, vtq. ad ſummã laudem cõtendãt, & prae-

praemijs, & cohortationibus in-flãmare non deſinas. Tibi omnino debebatur hoc opus, quòd eſſet ipſum accuratiſsimè ſcriptum, atq; elaboratum, & à tuæ, hoc eſt, noſtræ gẽtis homine ad regiã, tui nimirum ordinis ac generis fœminam ꝑfectum; nunc verò miſſum ad te ex vrbe Roma veræ catholicæque fidei veteri domicilio, & quidem ſedente GREGORIO XIII. Pont. Max. Diuino prorſus cõſilio tum demum vt exiſteret, eq. tenebris erumperet ſcriptor laudatiſsimus, cùm nec alter GREGORIVS, nec ſi minus nomine, moribus quidem certè ac pietate deeſſet, altera Placidia.

Quidquid autem ex Vrbe quopiam exiret hoc tempore, ab illo etiam mitti videretur. Tu vero Placidiae te vt ſplendore & claritate generis exaequaſti, ſic eidem gentilicia, & à Chriſtianiſsimis maioribus tuis ad te propagata inſigni pietate non concedis modo, ſed etiam praeſtas. Sed erit mihi breui, vt ſpero, de tuis laudibus alius dicendi locus. Quis autem, quantusq; Gregorius hic fuerit, grauis auctor Hieronymus in libro de illuſtribus viris demonſtrat. Is vero liber ipſe hic eſt, quem tanto opere idem commendat Hieronymus, vt eo maius Dei beneficium exiſtimãdum

ſit,

ſit, quo pulcherrimum librorum Gregorij, maximèq; laudandum nacti ſumus. At Gallam Placidiam Theodoſij Imp. maioris quidem illius filiam, omnibus ornatam virtutibus atq; in vrbis direptione raptã Athaulphus Gothorum rex vxorem duxit. quæ magno poſtea reipub. vſui fuit. Namq; praeferocem coniugis animum tanta ſermonis tum prudentia, tum ſuauitate leniuit, vltro vt à Romanis pacem expetiuerit. Quo mortuo Vallia rex item Gothorum repetente Conſtantio Placidiæ poſtea coniuge, fratri eã Honorio Auguſto reddidit, tam lubenti animo, pacem

cùm Romanis vt & fecerit, & datis præcipuis viris obſidibus etiam cõfirmarit: Peto à te MARIA Auguſta, vt quemadmodum breuem quidem libellum, ſed ſentẽtiarum acumine, & crebritate refertiſsimum Galla Placidia Auguſta magnifecit, ſic tu animumquoq; meum officij ac pietatis in te pleniſsimum tantae. quantam profectò explicare non poſſum, pro regia iſta animi magnitudine & aeſtimes, & amplectare. Vale. Datum Romae Kal. Ianuarijs, M. D. L X X V.

ACHILLES STATIVS LECTORI SAL.

HVIVS libri nobis, ne ſis neſcius amice lector, deſcribendi copiam fecit D. Germanus Genuas monachus Benedictinus vir latinè gracèq; doctiſſimus. Eũ ille in Abbatia, quam vulgò Pomposam vocant, ſita in agro Ferrarienſi forte repperit. Quem nos librum, quia nonnihil mendoſus fuit, vſi coniectura, vel emendauimus, vel potius emendare conati ſumus, ac veterem illam ſcribendi rationem, quã in antiquiſſimis monumentis ſcriptam ſcalptamue agnouimus, quoad eius fieri potuit, retinuimus, ne quod antiquitatis ſtudio & diligentia fecimus, ipſe aliter accipias atque interpretere. De fide vero inſcribitur, quod veteres Sacroſanctæ Trinitatis myſterium traditio nemque ſic ferè vocabant, cuius rei plura ſunt teſtimonia Sed nos Hieronymi, atq; huius ipſius Gregorij auctoritate contenti eſſe volumus, qui principio tractatus vltimi, huius quaſi titulum ſignificans opuſculi, Quaſi cuiuſdam, inquit, adbreuiationis de fide quadam taxatio. Vale & fruere.

INCIPIT

LIBER DE TRINITATE SANCTI GREGORII HISPANIENSIS,

HELIBERITANAE SEDIS ANTISTITIS AD GALLAM PLACIDIAM.

INCIPIAMVS ergo obediẽtes religioſiſsimis prę ceptis tuis conlidere cum aduerſario, non quidem de noſtris viribus præſumentes, ſed habentes fiduciam de patrocinio Saluatoris, aduerſus quem more gentilium, & furore Iudæorum bellum exagitat impietas hæreticorũ. Sed quia in his, quæ ſcribere dignata es ex perſona hęreticorum, vidi plurima eſſe confuſa, ita vt videreris mihi nõ plenius noſſe quę aſſerant Arriani, melius opinatus ſum, ſi primum liquido palam facerem, quomodo credant, & quo-

quomodo ſub ambiguitate ſermonis ſimplices animas capiant. & tunc maximè, cum ſub communi cõfeſſione impia ſua verba cõmendant. quia & tunc demum abſolutionum fidelis reſponſio manifeſta eſt, ſi prius ſacrilegæ ſectę impia tergiuerſatio propaletur.

De Profeßione impia Arrianorũ

ARriana impietas adſerit multa nobiſcum quidem iſdem ſermonibus, ſed non iſdem ſenſibus confitetur, cum ad diuinæ fidei cõfeſſionem vocatur. Nam iſdem quibus & nos vocibus perſonat Deum patrem, & Deum filium. & omnia à Deo patre per filium facta, & filium ante ſæcula genitum. Sed cum nobiſcum per hæc verba concordet, nihilominus ſacrilegis verborum interpretationibus à pijs eccleſiæ catholicæ ſenſibus † abrumpit, ita dicens patrem, vt non verè genuerit. ita filium quoque pronuntians, vt apud eum adoptione, non natura ſit fili9, id eſt, vt aliũde ad filij nomẽ aſſũptus, non verè de Deo patre ſit genitus. Nam licet & ante ſæcula filium natum † abrũpitur

eſſe fateatur, tamen ei initium tribuit dicendo, erat quando non erat. Sed & ſic quoque per eum facta dicit vniuerſa, vt eum adſerat ex nullis exſtantibus ſubſtitutum, quia præſumpſit non verè de Deo patre genitũ. & inde eſt, quod ita vult habere perſuaſum, Chriſtum Deum quidem eſſe, ſed non verum, cui initium deputetur. & filium quidẽ ita, vt factus intelligatur eſſe, non natus. Si quidem non verè de patre natus eſt, ſed de nihilo ſubſtitutus, ob hoc quoque & mutabilem credit. In fide eius non verè Deus, non verus filius eſt, & vt hos impios ſenſus apud ignaros commendet, adhibet quoque, vt ſibi videtur, ſcripturarum diuinarum teſtimonia, dicens ex perſona Sapientiæ probatum, Dominus creauit me initium viarum ſuarum in opera ſua. Chriſtum autem ſapientiam eſſe Apoſtolus quoque confirmat dicendo, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Conſtat ergò CHRISTVM, qui eſt Apoſtolo interprete ſapientia, eſſe creaturam. & iam, inquit, conſequens eſt, vt non ſit verus DEVS, qui

Prouer. 8. — 1. Cor. 1.

qui ſit creatura. iam nec verus filius, qui non ſit à Deo genitus, ſed creatus. erat ergò, quando non erat.

Hæc ſunt nequitiæ arma propoſita, aduerſus quę ire prouocamur, vt adſertionis aduerſæ propaletur impietas: non quidem, vt diximus, noſtro ingenio, ſed gratia Dei adiuuante ſemper pios conatus. Tu modo, quęſo, ne ſqualido ſermone fatigeris, ſed rerum intenta virtutibus, da calculum veritati. Hoc autem non vt librum ſcribimus, ſed quaſi cum præſente aduerſario certis diſputationibus dimicamus. Et inprimis cõtra hoc, quod dicũt, Erat, quãdo non erat, occurrendum eſt, quod ſemper fuerit. & opponendum de Euãgelio teſtimonium, dicente Iohanne. *1. Ioha. 1.* In principio erat verbum. Sicut enim *1. Cor. 1.* Chriſtus Dei ſapientia, & Dei virtus eſt, ita & Dei verbum eſt. Cum ergo ait, In principio erat verbum, quomodo Arriana impietas dicit, erat, quando non erat. In principio, inquit, erat verbum. non dixit, in principio factum eſt verbum. & vtique quod in principio erat, ſemper fuiſſe credendũ eſt. Si enim

vt'

vt putat impietas, factura eſt filius, ſine dubio ſcriptura diuina hoc ipſũ quod factum eſt in principio prodidiſſet, ex illa vtique inſtitutione, qua & Moyſes
Gen.1. locutus eſt dicendo, In principio fecit Deus cælum. & terram. Si enim & filius Dei factura eſſet, dixiſſet Iohannes, In principio factum eſt verbum. Sed præuidens Euangeliſta, magis autem Spiritus ſanctus per Euangeliſtam, futuros impiæ mentis homines, qui dicerent de filio, erat, quando non erat, ideo ſic cœpit, In principio erat verbum. nihil enim illo anterius eſt, qui inuenitur ante principium. Scripturæ diuinæ ob hoc editæ ſunt, vt ſecundum illarum ſenſum noſtram fidem dirigamus, non vt noſtros ſenſus illarum ſacris dictionibus inſeramus. Viderit, ſi ſunt quædam capitula, quæ ſui obſcuritate dare putantur occaſionem ambiguitatis. certè in hoc capitulo nulla ambiguitatis occaſio eſt. Non licet interpreti aliter ſentire, quã ſcriptum eſt. nec opus eſt, vt nunc noſtros ſenſus ingeramus. ſufficit ad plenam percipiendę fidei no

titiam

titiam, vt diuina verba recitemus. In principio, inquit, erat verbum. Numquid aliqua hic eſt opinio temporis. numquid aliqua ſuſpicio ſæculorum, vel aliquod interuallum puncti, aut momenti alicuius, vt dicere audeas? Erat, quando non erat. In principio erat verbum, & ne fortè verbum intelleגas, quod eſt loquentis officium, ſequitur, & verbum erat apud Deum. non dixit, verbum quod locutus eſt Deus, ſed, & verbum erat apud Deum. ipſe poſtremo interpretatus eſt, quid ſit verbum, dicens, & Deus erat verbum. Si in principio erat verbum, & hoc ipſum verbum apud Deum erat, & Deus erat verbum, cõfuſa eſt impietatis intentio. Probatur enim de capitulo hoc Chriſtum filium Dei & ſemper fuiſſe, & ſemper inſeparabilem à patre, & ſemper Deum. Sicut enim ſine initio eſt, cùm dicitur, In principio erat, ſic & cùm dicitur, apud Deum erat, inſeparabilitas eius à patre ſine initio declaratur. Sed & cùm hoc verbum DEVS eſſe definitur, non eſt ambiguum, quod ſine ini-

tio Deus creditur. Hoc enim quod pręmiſit dicens, In principio, ad omnia referendum eſt, ideſt. In principio erat verbum. & cum ſequitur, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, ſine dubio, in principio, ſubaudiendum eſt. Denique & ipſe ita concludit dicens, hoc erat in principio apud Deum. quomodo ergo erat, quando non erat, qui ſemper eſt. quomodo ex nullis extantibus eſt, qui ſemper apud patrem eſt. quomodo creatura, qui ſemper Deus immò & per quem vniuerſa creatura eſt. Sequitur enim, Omnia per ipſum facta ſunt. Quomodo ex nullis exſtantibus factus eſt, per quem omnia facta ſunt. Si enim & ipſe factus eſt, quomodò per ipſum omnia facta ſunt. non enim cum fieret, poteſt auctor eſſe, qui non fuit, atque ideò infectus credendus eſt, per quem omnia facta ſunt, quia vanum eſt, & abſurdum, vt & ipſe, cum non exſtaret, factus per ſe eſſe dicatur. Similiter & Paulus docet Chriſtũ ſemper fuiſſe, & Deum eſſe, & æqualem patri. Tunc enim verè Deus eſt, cum æqualis eſt patri. quia nec

æqualis

æqualis diceretur, ſi non verè Deus haberetur. Iniuria eſt enim veri Dei, ſi ei non Deus verus dicatur æqualis. Ponit itaque in epiſtola ſua, Hoc enim exiſtimate in vobis, quod in Chriſto Ieſu· qui cum in forma Dei eſſet conſtitutus, *Philip. 2.* non rapinā arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Si verè homo eſt Chriſtus, cum formam ſerui accipit verè quoque Deus eſt, cum in forma Dei eſſe perhibetur. nec alia ratione æqualem diceret, niſi in forma Dei eſſe verum Deum voluiſſet intelligi. Et qui verus Deus eſt, vtique ſemper eſt, & qui ſemper eſt Deus, non poteſt dici de eo, erat, quando non erat. Sed & per ipſum omnia facta ait Apoſtolus Paulus ſcribens, Quia in ipſo creata ſunt omnia, *Coloſ. 1.* ſiue quæ in cælis, ſiue quę in terra, inuiſibilia, & viſibilia, ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. omnia per ipſum, & in ipſo create ſunt, & ipſe eſt ante omnes. Ergo ipſe ſemper eſt, per quem, & in quo omnia facta ſunt. Sed & Hymnidicus cantans ait, Omnia in ſapientia feciſti. Nō *Pſal. 103.*

tamen ipſam dixit factam eſſe ſapientiam. quia & Apoſt. cùm dicit, & ipſe eſt ante omnes, factum negauit. Si enim eum, qui non erat, factum credi voluiſſet, ita poſuiſſet, & ipſe factus eſt ante omnes. at cùm dicit, & ipſe eſt ante omnes, omnibus dedit initium, quorum anterior, immo & factor eſt. ipſe verò ſine initio eſt, qui ante omnes non factus, ſed eſſe memoratur. Item Apoſt.
1 Cor. 8. Vnus, inquit, De⁹ pater, ex quo omnia, & nos in ipſo. & vnus dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum. & hic cùm dicit per Chriſtũ eſſe omnia, apertiſſimè factorem diſcreuit à factis, nec poſſe intelligi naturam facturæ in eo, qui fecit omnia. Sed videamus ſi Moyſes hoc idem docuit, quod Apoſtoli annuntiauerunt, ideſt, omnia ex Deo facta eſſe per filium. Inter cetera, cùm fabricam mundi refert
Gen. 1. ait, Et dixit Deus, fiat firmamentum in medio aquę, & ſit diuidens inter aquã & aquam, & factum eſt ſic, & fecit Deus firmamentum, & diuiſit Deus per medium aquæ. cùm dicit, & dixit Deus, fiat firmamentum, In dicente, patris intelligen-

telligenda perſona eſt. cùm autē dicit, & fecit Deus, in faciente, filij intellegēda perſona eſt. Nam ſi non putas ita intelligendum, apoſtolica periclitabitur adſertio dicens, Vnus Deus pater, ex quo omnia, & nos in ipſo. & vnus dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum, niſi enim totam fabricam mundi per filium factam eſſe credideris, immo & omnia inuiſibilia, ſiue & viſibilia, quemadmodùm in fidem recipis vocem Apoſt. dicentis, Vnus dominus noſter Ieſus Chriſtus, *Coloſ. 1.* per quem omnia. & illud quoq;, quod ſupra retulimus, quia in ipſo creata ſunt omnia. nec non & illud, Omnia *Pſal. 103.* in ſapientia feciſti. Sed & hoc quod Io- *Ioan. 1.* hannes proſecutus, hoc eſt, omnia per ipſum facta ſunt. quomodo omnia, ſi negas de filio Dei dictum, & fecit Deus *Gen. 1.* firmamentum. Et diuiſit Deus per medium aquæ. ergo & Moyſes factorem inducit filium, non factum. Si enim factum Sancto ſpiritu reuelante didiciſſet, inter cetera, quæ facta deſcribebat, ipſum quoque prius factum eſſe memoraſſet. Sed abſolutius inferius proſe-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

quitur, vbi iam fabricati mundi incola faciendus eſt. Et dixit Deus, faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Non eſt enim vnius perſonæ dicere, faciamus ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, ſed neque diuerſæ deitatis. Nam pluralitas horum verborum, ideſt, faciamus, & noſtram, patris, & filij perſonas ſignificat. Quod autem ſingulariter imaginem dicit, vna deitas, vna virtus vtriuſquæ perſonæ manifeſtatur. Si creatura eſt Chriſtus, quomodò in opere Deo conſors adhibetur. ad ipſum enim dicitur, faciamus Si non eſt verus filius, quomodo vna illi cum patre imago eſt. adoptiuus filius non habet imaginem adoptantis. poteſt quidem habere munificentiam, non autem poteſt imaginis habere naturam. Scio quidem eſſe diſcretiones imaginum, quas nunc exſequi longum eſt, & non neceſſarium. Sed quod facit ad cauſam vindico, Dicens, hoc in loco nulla diſcretio eſt imaginis, vbi patris & filij vna imago perhibetur. Non enim dixit, faciamus

Gen. 1.

ciamus ad imagines noſtras, ſed ad imaginem noſtram. & ne forte ſtupida mẽte, ô quis quis ille es hæreticus, vſurpares etiam de vna perſona dici potuiſſe, faciamus, vt ſcilicet apud ſe cogitantis adfectio ſit, non deſignatio perſonarum, ſubſequitur, & fecit DEVS hominem, ad imaginem DEI fecit eum. Quæ coram in luce poſita ſunt. ſi, quis non videt, cæcus eſt. DEVS, inquit, fecit, ad imaginem DEI fecit. Nonnè apertiſſimum eſt, quod iam tunc Spiritus ſanctus per Moyſen Euangelica ſacramenta tractabat dicens, DEVM & DEVM, non tamen duos Deos, quia vna imago eſt patris, & filij. & ô quàm proſpectè omnia edita ſunt. DEVM, & DEVM ſacra ſcriptura pronuntiat, vt Sabellium excluderet, defendentem patris, & filij vnam eſſe perſonam. & ne duos deos introduceret, inter verba, quibus pluralis ſignificatio perſonarum eſt, vnam imaginem inſeruit. Hoc ita eſſe inuenies, intendens teſtimonio dicenti, faciamus hominem ad imaginem noſtram.

 Quid

Quid agis impietas Arriana? Si creatura Chriſtus eſt, quomodo creaturæ & creatoris vna imago eſt? Sed ne iterum Arrius ſub occaſione perſonarum, diuerſitates induceret naturarum, diuerſitas naturæ non admittit vnius formæ cõmunionem. Multæ ſunt voces in libris Moyſi, quibus redargui poſſint impij in filium, immò & in patrem. nam quomodo non & in patrem hæc tendit impietas, quæ profano ſpiritu exercetur † in filium? cùm patri adimunt, quòd verè patris eſt, auferentes filio, quod verè filij eſt. quomodo enim pater eſt verè, qui ſecundum ipſos nõ genuit. quomodo Chriſtus verè filius eſt, quem negant verè de ipſo generatum? Sed vt dixi, multæ ſunt voces in libris Moyſi, quibus redargui hæc eorum poſſit impietas. ſed quia hæc ipſa non ſtudio librum ſcribentis exequimur, ſed veluti in ſceda certas ſummas quaſi properantes† deliueamus, vt tuo qualitercumq; videamur obediſſe præcepto, ceteræ voces prætereundæ? ſunt maximè quia & in diuinis vocibus non numerus teſtimoniorum, ſed auctoritas requirenda eſt.

†&

†delibamus vel delineamus.

eſt quæ idonea eſt, etiã ſi vna voce proferatur. Sufficit interim de hoc vno capitulo Moyſen concordaſſe cum euangelijs, & Apoſtolis. Deum, & Deum prædicat Moyſes. ſicut ſuperius teſtimonium loquitur de Geneſi, ita & Iohannes Deum, & Deum annuntiauit dicẽs, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Nemo dixit duos Deos, licet Deum, & Deum diceret. nemo non vnam imaginem patris, & filij annuntiauit, & ideo vnum Deum nouit dicere in confeſſione fides catholica. non tamen vt per cõfeſſionem vnius Dei filius negetur eſſe quod Deus eſt. quia ſicut pater Deus eſt, ita & filius Deus eſt. nam ſi non ſicut pater Deus eſt, ita & filius Deus, quomodo illis vna imago eſt ſecundum Moyſen, vel quomodo ſecundum Paulum, in forma Dei Chriſtus eſt æqualis exiſtens Deo. Sed & Iohannes cum verbum Deum adſerit in principio apud Deum eſſe, non extra Deum eſſe, per hanc verbi Dei à Deo inſeparabilitatem idem mihi videtur ſignificare, quod in ſignificantia imaginis & formæ eſt. Nã

Ioan. 1.
Gen. 1.
Phil. 2.

ſi per vnā imaginem eandemq; formā patris,& filij inſeparabilitas oſtenditur, cur non cum Iohannes Dei, & Dei inſeparalitatem annuntiat,per hoc quod ait,& verbum erat apud Deum, & hoc erat in principio apud Deum, vnam imaginem,eandemque formam patris & filij ſignificaſſe credatur. Planè hic ſenſus videatur ambiguus,ſi non idem Euangeliſta hoc ipſum paululum infrà apertius proſecutus eſt dicens,& vidimus gloriam eius,gloriam quaſi vnigeniti à patre. ſicut vna imago, eademque forma, ita & gloria non alia eſt filij,quam quæ patris eſt. Interea qui Chriſtum de adoptione filium dicis,quomodo intellegis gloriam eius quaſi vnigeniti à patre. Quod ſi plures eſſe Dei filios,de adoptione profiteris,quòd ſi & CHRISTVS adoptiuus eſt,quomodo vnigenitus à patre eſt, cum non ſit vnigenitus exiſtentibus quoque alijs per adoptionem filijs.

Quod ſi verè vnigenitus à patre eſt ideò, quia ipſe ſolus de ipſo verè patre generatur, quomodo adoptiuus adſeritur, cum adoptiuus inter plu-

res

res adoptiuos proprietatem vnigeniti à patre habere non poſſit. Sed etſi adoptiui ſunt, de nullo tamen eorum dictum eſt, Iohannis.1, & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Sed de CHRISTO ſolo dictum eſt, & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, non ergo adoptiuus eſt, de quo hoc dicitur, quod de adoptiuis dici non poteſt. Et merito illi vna imago cum patre eſt, quia ipſe ſolus vnigenitus à patre eſt. Quid *Ioan.14.* ergò mirum, ſi in filij imagine patris imago ſignatur, ideò & ipſe Saluator dicebat, Qui me videt, videt & patrem. non hoc vt Sabellius dico, quaſi ſe ipſum patrem dicat eſſe, qui ſit & filius. Confiteor enim patrem eſſe, qui genuit, filium verò eſſe, qui natus eſt. Sed cum dicit, qui me videt, videt & patrem, ſicut patris & filij non vnam oſtẽdit eſſe perſonam, ita vnam oſtendit eſſe deitatem. cum in patris & filij ſubſtantia nulla diuerſitas inuenitur. Iterum in hoc quoque loco dicam, ſi creatura eſt filius, quomodo qui videt filium, videt & patrẽ. nemo in viſione crea

turę patrē videt. De inſpectione enim creaturæ creator videri poteſt, pater autem non videtur niſi de inſpectione filij, Si ergò Chriſtus creatura eſt, & non verè filius, non poteſt in creaturæ viſione pater videri & quomodo ait, & qui me videt, videt & patrem, niſi quia verè filius de Deo patre natus eſt. & ideò cum videris filium, neceſſe eſt vt & patrem videris. Sine filio enim pater non eſt, ſicut nec filius ſine patre. Inde etiam

Ioan. 14. ſubdidit, Ego in patre, & pater in me. non vtique per quandam paſſiuam cōfuſionem, ſed quia conſequens eſt, vt vbi pater eſt, illic eſſe cognoſcatur & filius, & vbi filius eſt, illic etiam patrem exſtare cognoſcas. Eſt & alius ſenſus dicti iſtius, Qui me vidit. vidit & patrem, non qui corporeis oculis in corpore vidiſſet Ieſum, vidiſſe patrem refertur, alioquin abſurda eſt increpatio Domini

Ioan. 14. ad Philippum dicentis, Tantò tempore vobiſcum ſum, & non me noſti Philippe! ſecundum corpus enim non ſolum Philippus videbat Ieſum, ſed & omnes Iudæi, qui ei aduerſabantur. nec tamen per hoc, quod videbant ſecundum corpus

pus Ieſum.patrem quoque vidiſſe credendi ſunt. Quid ergò eſt,qui me vidit vidit & patrem ?intende cordis aciem, & vide ſecundum fidei ſpiritualis obtutus Chriſtum filium Dei non creaturam eſſe,ſed creatorem.intende eum verè eſſe Deum ſine initio ſempiternũ, & ſecundum hoc,quod Deus,inuiſibilem,inæſtimabilem, incorruptibilem, indemutabilem , & per omnia talem, qualis eſt & pater eius,qui eum genuit. & ita videns filium, patrem quoque te vidiſſe non dubium eſt. hoc ſenſu accipe & illud quod ait,ego in patre , & pater in me. pater cùm ſit perfectus, perfectum filium genuit,& cùm ſit inuiſibilis,incomprehenſibilis, inæſtimablis Deus,& verum lumen.& filius talis natus eſt,qualis eſt ille,qui eum genuit.& ideo ait,ego in patre,& pater in me.cùm enim omnia quæ ſunt paternæ virtutis & deitatis,habentur in filio:pater in filio eſt,& filius in patre.& ideo pręmiſit Si me ſciretis, & patrem meum ſciretis.& hic oſtenditur quod eadem ſit pa- *Ioan.14.* tris & filij ſubſtantia , eò quòd ſit vna

Vtriuſque cognitio. Sed creaturæ & creatoris non eſt vna cognitio, quia non & vna ſubſtantia. Patris autem & filij vna cognitio eſt, ergo non eſt filius cratura, ſed creator eſt, ſicuti & pater creator eſt & DEVS eſt, ſicuti & pater. non tamen per hæc duos Deos dicimus.

Hic eſt vbi impie hæretice diabolico furore quaſi in ſtultitiam iſtius confeſſionis inardeſcis, cùm Deum; & Deum audis. nec tamen duos Deos dicimus. Inflatus enim de littera ſæculari in hac quæſtione inſanabiliter ægrotas, & putas te debere conſtringere, vt duos Deos dicamus, cum Deum, & Deum confitemur. Noli infelix aduerſus Chriſtum dominum totius creaturæ, Ariſtotelis artificioſa argumenta colligere, qui te chriſtianum qualitercūque profiteris, nec aduerſus piam confeſſionem inenarrabilis de Deo ſacramenti vt calculo calumniator, quaſi ex diſciplina terrenę ſupputationis circum ſcriptor aduenias. Inſpice potius diuinos libros, & de diuina fide diuinis vtere ſermonibus. Legiſti vtiq; Pſal. 35.

&

& in lumine tuo videbimus lumen. Quæ hic diſtantia luminis à lumine eſt, poſuiſſet enim & diſtantiam, ſi fuiſſet, ne quis luminis à lumine nullam diſtantiam crederet. quòd ſi nulla diſtantia eſt, non ergò duo lumina, ſed vnum lumen eſt, cúm in lumine patris, filij lumen agnoſcitur. Hoc lumen eſt, de quo & Daniel loquitur dicens, & lumen cum ipſo eſt. non enim de aliqua creatura hoc dicitur, ſed de ſplendore ipſius Dei exiſtentis ſempiterni luminis. *Dan. 2.*

Si pater ſempiternum lumen eſt, ſine dubio & filius lumen eſt ſempiternum. Si verò negatur filius Dei lumen eſſe ſempiternum, quomodò in patris ſempiterno lumine lumen filij quòd non eſt ſempiternum, videtur. Sed in laudibus Dei non eſt hæc falſa dictio ſanctorum. Et in lumine tuo videbimus lumen. Ergo & filij lumen ſempiternum eſt, quod non diſtat à patris lumine ſempiterno. & ideò licet lumẽ ſit filius, & pater lumen ſit, vnum tamen patris & filij lumen eſt, *Pſal. 31.*

quia

quia in patre & filio nulla diſcretio eſt, nulla ſeparatio luminis eſt, quomodo nec imaginis ſecundum Moyſen, nec formæ ſecundum Apoſtolum Paulum, Sacramentum autem inſeparabilis vnitatis ſecundum hoc, quod vterque, ideſt, pater & filius æqualiter & indiuisè, neque ſecundum portionem, Deus vnus: & pluralitatis ſecũdum hoc, quod vnus pater eſt, & vnus filius. Etiam de hoc capitulo manifeſtatur quòd legi-
Ioan. 10. mus in euangelio, ipſo ſaluatore dicente, Ego & pater vnum ſumus. Sumus enim pluralitatem ſignificat perſonarum: quia hic pater, & hic filius. Vnum autem vnam eandemque in patre & filio ſubſtantiam, deitatemque conſignat, vt verè pater & filius vnus Deus ſit, cùm ambo, ideſt, pater & filius vnum ſunt ſecundum deitatem, non vnus ſecundum perſonas. Ego & pater vnum ſumus, hac vna voce & Sabellius excluditur, & Arrius confutatur. Sabellius enim ipſum dicit patrem, qui ſit & filius, hoc modò, tamquam ſi vnus habeat duo nomina. & interpretatur vnum ideo dictum, vt vnius perſonæ ſingu-
laritas

laritas crederetur. Contra verò Arrius reſpiciens ad hoc, quòd ait, ſumus, in hoc ſermone, pluralitatem intellegens, introduxit impiam pluralitatem Deorum credens vnum ſempiternum Deum, & alium, qui eſſe cœperit Deus. vnum omnipotentem, & alium, qui non ſit omnipotens. Sed ô cæcitas, in vtriſque habent ante oculos, quod piè videant, & incautis offenſionibus impiè litigarè contendunt. ſaltem commodent ſibi ſenſus ſuos, & pię fidei perſpicient veritatem. Sabellius admiratione virtutum, quas Chriſtus operabatur, Chriſtum Deum verum eſſe credit, & non qui aliquando cœperit, ſed qui ſemper fuerit, & poſſit omnia. credat hoc Arrius, & non blaſphemat in Chriſtum, quem filium confitetur. Itẽ Arrius negat Chriſtum eſſe patrem, neget hoc & Sabellius. & piè credat, quod Chriſtus verè Deus eſt, non exiſtens pater, ſed filius. ad huc apertiùs dicam. Sabellius vincat Arrium, quòd Chriſtus verus Deus eſt, & Arrius vincat Sabellium, quòd Chriſtus ſub confeſſione veri Dei verus & filius eſt, & mihi ca-

tholico ambo vicerunt, immò & mecum ambo vincunt impietatis errorē, cum mecum intellexerint ſacræ fidei veritatem, quæ & pluralitatem perſonarum intelligit, & vnitatem deitatis in hac pronuntiatione Domini dicentis, Ego & pater vnum ſumus. Sed hanc diuinam pronuntiationem, & hanc piam diuinæ pronuntiationis intelligentiam, Arrij ſectatores cum quærunt ſubuertere, alio modo interpretantur, & dicunt, vnum ſunt quidem, ſed non ſubſtantia, non deitate, non poteſtate, ſed voluntate, ideſt, quia vnam eandēque habeant voluntatem, ideò ait, ego & pater vnum ſumus. Dicite ô impijſſimi, ſubſtantiuum verbum Dei eſt. & qui linguæ ſermonem dedit, neſcit loqui, & ignorauit altum ſenſum veſtrū proprijs & competentibus ſermonibus explicare, & inefficax fuit dicere, ego & pater vnum volumus. ſi tamen hoc in loco vnitatem voluntatis, & non ſubſtantiæ ac deitatis volebat intelligi. Sed nunc, quæſo, Regina memineris, quæ capitula ex perſona hereticorū ſcribere dignata es. ipſi hæretici aiunt, qui me

Ioan. 10.

miſit

miſit pater, ipſe mihi pręceptum dedit, quid dicam, & quid loquar. &, Deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me, patris. Hoc artificium hæreticorum eſt, vt alibi negent, quod alibi confitentur. Vt cum ſe vident præſentium quæſtionum abſolutionibus vehementer adſtringi, ſerpentino lubrico ſemper eludant. Certè dicitis ô hæretici præceptum dediſſe filio patrem, quid dicat, quid loquatur & quomodo quaſi neſciat loqui, vos verba eius emendatis. immo iam patris, quia filius quod dicit, quod loquitur, ſecundum præceptum quod dedit ei pater, & dicit, & loquitur. Iam ne intelligitis, quia cum profano ſpiritu aduerſus filij deitatem exercere contenditis veſtram amentiam, etiam in patrem prorumpitis inſanientes. Clamat filius, Ego & pater vnum ſumus, & vos quaſi grammatici velut in efficaciam dominicæ pronuntiationis ſuppoſiti verbi demutatione ſupplentes emendatis, & dicitis, hoc quod ait, ſumus, *Ioan.10.*

volumus, intellegendum eſt vt ſcilicet ſic dictum ſit, ego & pater vnum volumus. Sed reclamat filius etiam contra vos dicens illa, quæ dixit ad veſtræ impietatis participes Iudæos. Quare loquelam meam non cognoſcitis? Habeant locum ſuum parabulæ, & allegoriæ, & ænigmata, hoc tamen loco apertiſſimè & plenè dictum eſt, Ego & pater vnum ſumus, & quomodò vnum ſunt, alibi quoque declarat, cùm dicit, Credite mihi, quia ego in patre, & pater in me eſt. & ne videretur ipſe de ſe vſurpare, quod non erat, vt veritatem dictionis oſtendat, præmiſit dicens, Non creditis quia ego in patre, & pater in me. verba quæ ego loquor vobis, à me ipſo nō loquor. pater autem in me manens ipſe loquitur, & opera quæ ego facio, ipſe facit. Sed & alibi. Sicut docuit me pater, hæc loquor. & qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum. quia quæ placita ſunt ei, facio ſemper. Non quia filius ignoraret, quid ſibi loquendum erat. Quid eſt enim quod Dei ſapientia ignóret, ſed vt duritiam indomitæ fidei tuæ ad piam diuinæ vnitatis intellegen

Ioan 8. *Ioan. 10.* *Ioan. 14.* *Ibidem.* *Ioan, 8.*

legentiam † patris quoque molliret, ait, Pater in me manens ipſe loquitur. vel illud, ſicut docuit me pater, hæc loquor, Sicut autem opera filij, opera patris ſunt, eò quod faciente filio, pater in ipſo manens faciat, ita quod loquitur filius, pater in ipſo manens loquitur non aliud, quàm quod loquitur filius, quia nec filius aliud loquitur, quã quod loquitur pater in ipſo manens. Eadem ergò patris & filij loquela eſt, ſicut eadem & operatio, & ideò dicebat, alioquin propter opera ipſa credite. Quæ vtique ſimiliter faciebat vt pater, vt poſtremò, vel auctoritate operum crederetur. quia filius in patre eſt, & pater in filio. Hoc autem quomodo intellegendum eſt quod ait, Ego in patre, & pater in me, iam ſupra expoſitum eſt. Sed & nunc breuius dicam. Secundum indifferentiam ſubſtantiæ audiendum eſt, ego in patre, & pater in me. Sed & illud quod ait, ego & pater vnum ſumus, ſecundum indifferentiam ſubſtãtiæ vnum ſunt pater & filius. Nolo ergò impie hæretice vt indifferentiam ſubſtantiæ patris & filij adimas, & importunè

† *forte leg. Patris quoq; nomine.*

Ioan. 14.

Ioan. 8.

tunc vnitatem voluntatis interſeras, quam alibi impiè negas dicendo, ſcriptum eſt, Deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me, patris. Qui in hoc capitulo ignorans dictionis eius ſacramentum, tam impiè negas patris & filij vnam eſſe voluntatem, quomodo tibi credam, quia ſinceriter confiteris, quod vna eadem voluntas patris & filij ſignificetur in hoc, quod pronunciauit Dominus dicens, ego & pater vnum ſumus. Tu ſi verè credis, quod pater & filius vnum ſunt voluntate, non video quomodo negare poſſis, quia & ſubſtantia, & diuinitate, & poteſtate vnum ſunt. Quare enim non vna ſubſtantia ſit, vna diuinitas, & poteſtas, quibus vna voluntas eſt,

Si enim ex æquo illis voluntas eſt, ex æquo & diuinitas eſt. Si non ex æquo diuinitas, nec ex æquo voluntas. Dei enim voluntas, & cuiuſlibet, non tamẽ Dei voluntas, †pariare non poteſt. quia alia eſt vis voluntatis eius, qui Deus eſt, & alia vis voluntatis eius, qui Deus non eſt. Voluntas Dei naturaliter bona eſt, per-

† *Pariare, id eſt, eſſe par.*

perfecta eſt, indemutabilis eſt, ſemper eadem exiſtens, & ſine initio exiſtens, & ſine fine perſeuerans. Voluntas verò eius qui non eſt Deus, eo quod habeat initium, ſicut & ipſe qui non eſt Deus, poteſt & nutare, poteſt & verti, ſicuti & ipſe qui non eſt Deus. ac per hoc non verè bona; quia non naturaliter bona, nec verè perfecta, quæ poteſt verti, & mi nui, ita, vt quod hodiè voluit, craſtino nolit, vt quod hodiè noluit, craſtino velit. Dicam exemplo apertius, Angelus iſte, qui nunc diabolus eſt, antequã fieret diabolus, bonam habuit volunta tem, ſed vbi factus eſt diabolus, proprij arbitrij agitatione amiſit bonam voluntatem. ideo ſcilicet, quia ex factura ſubſiſtit, & non naturaliter Deus eſt. hoc & de omni creatura rationabili ſentiendum eſt. etſi enim quidam eorum non declinauerunt, neque declinant à bona voluntate, tamen in natura habent poſſe declinare, quia cre aturæ ſunt, & non Deus. Hoc enim quod non declinant ex diſciplinæ perpetua obſeruatione obtinent, non ex naturæ indemutabilis veritate,

Deus atem ipſe ſolus ſine initio bonus, & perfectus, & inconuertibilis eſt ſine initio, habens quoque bonam voluntatem, & perfectam, & inconuertibilē, non inſtitutione, neque ex profectu obſeruationis habet bonam, & perfectam, & inconuertibilem voluntatem, ſed ex naturæ indemutabilis veritate, qua & bonus, & perfectus, & inconuertibilis Deus eſt. Viderit, ſi qua fortaſſis eſt hæreſis, quæ hunc ſenſum reſpuat, tu tamen præcipuè ad hoc Arriane conſentis, qui & ipſum filium Dei, quem totius creaturæ dominum confiteris, vertibilem, & mutabilem dicis, quod eum à †forte autē Deo factum de nihilo prædicas, nō † tamen de Deo verè natum, ſi hæc tibi ſententia eſt, quod omnis creatura vertibilis eſt, & mutabilis, Chriſtum autem dicis eſſe creaturam, ergo & ipſe, ſecundum te, ex condicione naturæ vertibilis, & mutabilis exiſtens, non habet inconuertibilem, & indemutabilem voluntatem. Et quomodo interpretaris, quod pater & filius vnum ſunt voluntate, cum patris & filij, ſecundum te, diuerſę ſint voluntates, & contrarię, quia

ſcilicet

ſcilicet vna eſt indemutabilis,& inconuertibilis, alia verò mutabilis,& conuertibilis. deprehenderis & detegeris hæretice fraudulente, quomodo conaris ſimplices animas circumuenire, & capere. Conſtrictus enim & coartatus teſtimonio dominicæ pronuntiationis dicentis, Ego & pater vnum ſumus, *Ioan.3.* vt de hac voce qualitercumque euoles, quæ claris ſermonibus in patre & filio vnitatem deitatis oſtendit, ſuccubuiſti neceſſitate, non arbitrio, ad hoc, vt vel ad momentum in præſenti capitulo ſummis labijs, & vt ita dixerim, ſuperficie ſola verborum vnitatem voluntatis interſeras, quo expreſſius, & viuacius, & medullitus vnitatem deitatis excluderes. Tollis enim ſenſum, vnitate ſubſtantiæ, qui facilè creditur ex ipſa ſimplicitate verborum, & interpretaris ſenſum, vnitate voluntatis.. vt quia ſupradicta ratio eius non facilè apud omnes intelligitur, interim ſimplicem decipias auditorem, cum illud † ne vnitatem diuinitatis intellegat. *† deſit fortè, agis, aut ſimile.* Nam & vnitatem voluntatis in patre, & filio, fides catholica ſinceriſſimè & veriſſimè

 credit,

credit, non labijs tantum, ſed & totò corde, quæ & vnitatem ſubſtantiæ, & diuinitatis agnoſcit. Sicut enim indemutabilis, & inconuertibilis eſt ſubſtãtiæ cum patre, filius, ita & indemutabilis, & incõuertibilis voluntatis eſt cum patre filius. Atque ideo vna voluntas eſt patris, & filij, ſicut & vna virtus, & vna imago. magis aut dixerim, quod ipſe filius voluntas eſt patris. Sicut enim patris, & filij vna imago cum ſit ſecundum Moyſen, tamen & ipſe filius imago Dei inuiſibilis ſcribitur ab Apoſtolo ita & vna voluntas cum ſit patris & filij, piè definitur, quod voluntas patris eſt filius. Sicut eſt Dei inuiſibilis imago ſimiliter & de virtute intellege. Fides enim catholica dicit, vnam virtutem eſſe patris & filij. & tamen ſcribit Apoſtolus, Chriſtum Dei virtutem eſſe, & Dei ſapientiam. Piè ergò dictum eſt, quod filius voluntas eſt patris, ſicut idẽ ipſe eſt ſapientia Dei. Et tamen ſi adhuc mouet hic ſenſus, intende ad ea, quę dicimus. certè Dei ſapientia Chriſtus eſt Quid autem eſt Dei volũtas, quàm Dei ſapien-

Coloſ. 1.

1. Cor. 1.

ſapientia. non enim in Deo aliud voluntas, & aliud ſapientia. in hominibus quidem poteſt eſſe voluntas, non tamen hæc ipſa ſapientia, quia voluntas hominis eruditione, & meditatione, & profectu ad ſapientiam ſibi poſſibilem, peruenit. Dei autem voluntas non erudititione. non meditatione, non profectu ad ſapientiam peruenit, ſed ipſa nihil indigens, naturaliter ſubſtantiua ſapientia eſt. Vnde & CHRISTVS Dei ſapientia exiſtens, Dei quoque voluntas eſt, quia in Deo nō aliud volūtas, & aliud ſapientia.

De eo quod haeretici dicunt. Ex nihilo, inquiunt, Deus ſibi filium fecit. Si fecit eum ex nihilo, creatura eſt, & non filius.

1.Reg 17. DAVID vno lapidis ictu, Goliæ frontem percutiens magni corporis fortem ſtrauit inimicum. Sed noſtræ non eſt virtutis de vno lapide vincere, duplici, vt opinor, ex cauſa. quia nec nos tales vires habemus, quales habuit & Dauid, & iſti nimis frontem præferunt impudentiæ impietatibus obduratam, vnde iam licet multos lapides non in vacuum miſerimus, tamen adhuc in Dei gratia repetendum nobis eſt, & impudens eorum frons illa, quæ eſt ſine ſigno Domini, crebris teſtimoniorum lapidibus elidenda eſt, vt, etſi non caro eorum effundit cruorem, multis effoſſa vulneribus, tamen vel pudor ſuffuſione ſanguinis erubeſcat, ſi etiam ex iis, quæ illorum ſcripſeras, opprimantur. Hæc verba hæreticorum ait eſſe. Ex nihilo, inquiunt, Deus ſibi filium fecit. Si fecit eum ex nihilo, creatura eſt, & non filius. & quid eſt, quod filium dicis, quem creaturam eſſe confirmas, cum dicis eum factum ex nihilo eſſe: non ergo potes & filium eũ dicere, & creaturam. filius enim ex natiuitate conſiſtit, creatura verò ex factu

ra.

ra. Quid tibi contraria profiteris. vnũ elige de duobus, dic aut filium verè filium, aut creaturam verè creaturam, Si ita filium dicis, vt verè filium dicas, negaſti eum eſſe creaturam. & quomodo de nihilo factum eſſe dicis, quem verè filium confiteris? Si autem dicis eum verè eſſe creaturam, cur eum filium nõminas, cum in eo iſtius nominis abneges veritatem. Sed de viuis lapidibus diuinæ vocis percutiamus frontis eius impudentiam. Tu dicis eum eſſe creaturam, ego dico eum eſſe filium. quis inter nos de profeſſionis veritate pronuntiet. puto, quod libenter habeas, vt ille iudicet, à quo tu, renuentibus nobis, factum dicis Chriſtum ex nihilo. Audiamus ergò quid de cælis ipſe pronuntiet. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. numquid dixit, hic eſt, quem ego feci ex nihilo. & vide, quia tunc primum dixit, quando Ieſus vt homo accesſit ad baptiſmum. &, puto, non alia ratione, quam quia poterat credi non eſſe filius Dei, qui corporeus videbatur, & inter cęteros homines ipſe quoque vt homo peccator *Matth. 17.*

 venie-

veniebat ad baptiſmum, cum peccata propria non haberet. Ne ergo cum ſacramentum baptiſmatis in homine adſumpto conſummat Ieſus, non verè
Ibidem. Dei filius crederetur, clamat de cœlo pater, Hic eſt filius meus dilectus. Intellexerat quidem & Iohannes ſuum illum eſſe Dominum, quando & venienti ad
Matth.3. baptiſmum ait, Ego à te debeo baptizari, & tu veniſti ad me. Sed ne fortè apud alios Iohannis teſtimonium non tam magnum videretur, vt vinceret fidem carnis, & humilitatis in Chriſto, & omnia omnino, quæ per carnem eius agebantur, ipſe, quo nemo maior, ipſe, quo nemo melior cognitor, dat teſtimonium de cælis dicens, Hic eſt filius meus dilectus, in quo benè conplacui. Inquantum enim manifeſta fides erat circa carnem Saluatoris, in tantum & manifeſta fides eſſe debuit circa deitatem Saluatoris. tunc enim & verus Deus eſt, ſi ſit & verus filius. carnem quidem eius, vel potius hominem dicam, nemo ambigebat. quia nec ambigi poterat.

Sed illud quod in homine erat, & natum

tum cum homine, quia videri per naturam non poterat, ne eſſet incertum, voce, & quaſi digito patris oſtenditur dicentis, Hic eſt filius meus dilectus, in quo benè conplacui & interea pari auctoritate fides vtriuſque ſubſtantiæ, id eſt, Dei & hominis commendatur in Chriſto. Hominis enim in ſe fidem Dei filius ipſe ſignabat per conceptionem, & partum Virginis, per infantiæ vagitum, per cunas, & inuolumenta, per ipſa matris vbera, per ipſa materni lactis alimenta, per incrementa † corporeæ ætatis, per hoc ipſum, quod venit, vt baptizaretur. Vides quomodo interim vſque ad baptiſmum expreſſit in ſe hominis veritatem, tantò preſſius hoc agens, quantò & difficilius credi poterat, Deum in hominem fieri. & ne fortè ad hoc coactum putes, & non ſpontè filium Dei, filium quoque factum eſſe hominis, audi Apoſtolum dicentem de eo, Qui cum in forma Dei eſſet conſtitutus, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Si ergo ſemetipſum exinaniuit-

† *forte, corporea.*

Philip. 2.

niuit formam ſerui accipiens, non coactus eſt, ſed ſpontè factus eſt filius hominis, exiſtens in forma Dei; Deo æqualis. Habes igitur filium exprimentem in ſe fidem hominis. item videamus fidem in eò diuinitatis expreſſam. & licet ſufficienter ſupra de fide eius diuinitatis expreſſum eſt, & adhuc ſint alia quoque multo copioſiora, tamen illa nunc taceo. ſufficit enim mihi, ſi fidem diuinitatis in Chriſto ſolus interim pater oſtendit dicens. Hic eſt filius meus dilectus, in quo benè complacui. Quid ais hæretice? credis ſine dubio Chriſto, quod ſe filium hominis fecerit. quid cenſes de patre: eſtne veredicus apud te, cum Chriſtum filium ſuum eſſe teſtatur? ſi non credis patri, cum Chriſtum filium ſuum eſſe teſtatur, iam maioris apud te auctoritatis eſt Chriſtus, cui de fide in ſe hominis credis, & minus idoneus eſt pater, cui de filij teſtatione non credis. Et quomodo patrem maiorem Deum vindicas, cuius vocem quaſi minimi depretias. vel quomodo Chriſtū Deum minorem adſeris, cui tantum credis, quantum nec ei, quem maiorē

præ-

prædicas. magnus iſte honor tuus eſt, quem patri defers, vt ei non credas de filio ſuo profitenti. Qui tamen iterum & alibi profitetur illum ſuum filium eſſe, quando cum apoſtolis Petro, & Iacobo, & Iohanne Dominus aſcendit in montem, & refulſit facies eius ſicut ſol *Matth. 17.*
Percutiat iterum diuinum teſtimonium tuæ frontis impudentiam, Et eccè, inquit, nubes lucida inobumbrauit eos, & eccè vox de nube dicens, hic eſt filius meus dilectus, in quo benè conplacui. ipſum audite. Certè Moyſes, & Helias pariter videbantur cum eo loquentes, quos vtique de adoptione factos eſſe filios Dei negare non potes. & quomodo de ſolo Chriſto vox diuina teſtatur dicens, hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi conplacui. ipſum audite. Si enim & Chriſtus de adoptione filius eſt, cum ſtaret inter duos filios adoptiuos, dixiſſet vtique, & hic filius meus eſt, ne Chriſtus ſolus filius eſſe crederetur. at cum dixit, hic eſt filius meus dilectus, adoptionis filios ſeparauit, vt proprietas verè natiuitatis in Chriſto ſolo filio crederetur. Sed non ſufficit *ibidem.*

vt Chriſtum tantummodo filium ſuũ eſſe profiteretur, addidit etiam quod vero filio debebatur, dicens, ipſum audite. magnam, immo & parem ſibi auctoritatem oſtendit in filio, cum ita audiendus eſt filius, vt audiendus & pater eſt. ipſum, inquit, audite. quidquid ergo iam dixerit Chriſtus, audiendus eſt, & videamus, ſi nuſquam ſe dicit eſſe filiũ Dei, ſi nuſquam ſe Deum patrem habere profitetur. ipſius vox eſt, Omnis plātatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur. Et iterum, Domum patris mei feciſtis domum negotiationis. Alibi quoque, Et tu credis in filio Dei. Numquam præſumeret dicere, pater meus, & patris mei, & tu credis in filio Dei, niſi eſſet confidentia naturæ, quæ vindicat vocabulum veritatis in patre de conſciētia propriæ natiuitatis. Quid enim inſolenter ille loqueretur. qui ſemetipſum humiliauit factus obediens vſque ad mortem crucis. Sunt & alia teſtimonia plurima, ſed nos nunc non librum ſcribimus, vt omnia proſequamur, ſed cauſa breuitatis paucis teſtimonijs ſummas claudimus, vt vox illa

Matth. 15. *Ioan. 2.* *Ioan. 9.* *Philip. 1.*

illa obruatur, quæ negat Chriſtum verum eſſe filium Dei. Sanè dicit ſe Chriſtus filium quoque eſſe hominis, cum ait, Et videbitis filium hominis? Et, Quem dicunt eſſe filium hominis. Hoc eſt enim ſacramentum fidei in Chriſto, vt cum illum filium Dei eſſe credideris, credas quoque & filium hominis eſſe eum factum. *Mar.14.* *Matth.16.*

Illud enim, quod filius Dei eſt, naturaliter poſſidet, hoc autem, quod filius hominis factus eſt, qua † beneficius nobis præſtitit. & ideo qui Chriſtum filium Dei eſſe non credit, impius eſt, ſed & qui Chriſtum filium hominis eſſe factum confiteri dedignatur, ingratus eſt. Tu tamen hæretice credis, quod Chriſtus filius hominis factus eſt, & cùm hoc ipſum de ſe Saluator dicat, non abnuis. At verò cum dixerit pater, Hic eſt filius meus, & cum dixerit filius, Pater meus, tu vt cor Pharaonis obduras, & non credis. Supereſt impudentiæ tuæ, vt quaſi melancholicus non vera perſpiciens, patrem & filium dicas eſſe mentitos. *† forte, beneficia, vel beneficus nobis perſtitit.* *Matth.2*

Non, inquit, nego filium, ſed nego

verum filium. ergo & Petrus ideò beatitudinis vocem promeruit, quia Chriſtum verum filium eſſe non credidit? licet filium Dei viui ſit confeſſus. Magnum reuera confeſſæ fidei ſacramentũ eſt in Petri conſcientia, vt cum labijs dicat, Tu es Chriſtus, filius Dei viui, in corde tamen habeat, quod non ſit verus filius Dei viui. Ego homo ſum, verba audio, verba intelligo, interpretationem tacitã cordis audire non poſſum. Chriſtum filium dixit Dei viui, niſi & adoptiuum adiecerit, ego aliud nihil intelligo, quàm quod & loquitur. Viderit † ſi Chriſtus, qua dominus & Deus cor aſpicit. mihi tamen qui auribus tantum audio, debuit etiam per vocem fieri cordis eius manifeſta confeſſio, propter quem & Petrus interrogatur. non enim ſibi ſoli Petrus interrogatus eſt, ſed & omnibus nobis, vt cum ille de Chriſto benè confitetur, & nos ſimiliter diſceremus pari confeſſione ad beatitudinem peruenire † & interea videamus ſi dignè Petrus beatitudinis præconium conſequitur, credens in corde, quod non ſit verus filius, ſed adoptiuus.

Matth. 16.

Ibidem.

† forte, ſcilicet.

† forte, Sed

Si

Si digna hæc patris reuelatio eſt,& non potius carnis & ſanguinis, plurimi certè adoptione ſunt filij Dei, & non ſolũ Hieremias, qui adhuc cum eſſet in vulua matris, ſanctificatus eſt. neque ſolus Iohannes Baptiſta, qui in vtero matris *Luc.1.* infans exultauit in ſpiritu. Sed neque ſolus Helias, qui mortem adhuc vſque paſſus non eſt, vel quilibet ex numero Prophetarum, ex quibus vnus, vt in euangelio relatum eſt, putabatur Chri- *Matth. 16* ſtus. ſed ad hoc nomen adoptionis, meretrices, & publicani, quamuis emendatione venerunt. & ne quis me putet blaſphemare, audiat in euangelio dici, *Matth. 21.* Meretrices, & publicani præcedent vos in regna cælorum, vbi non niſi filij adoptionis ſunt. cum ergò nec blaſphemis, nec turpibus adoptionis gratia denegetur, ſi corrigant ſe, hoc pro magno ſacramẽto pater Petro reuelauit, quod ſcilicet filius quidem Dei viui eſt, ſed adoptione potius, & non natiuitate, & tantum nomine, non etiam & nominis veritate. Planè qui hoc credit, non beatus ille eſt, ſed miſerrimus omniũ, habens non ſolum intellegentiam car-

nis,& ſanguinis, verumetiam & ſpiritum Diaboli. Sed quæſo Regina, ſentias, quod multa in hoc loco dici poterant, quæ, ad conſequentia feſtinans, prætereo, credens quod data occaſione quaſi vna de ſapientiſſimis, plus poſſis ſentire, quam loquimur, ſecũdnm ſen-

Prouer 9. tentiam Salomonis, Da ſapiẽti occaſionem,& ſapientior erit. Hæc veſtra, Arriani, doctrina eſt. hæc veſtra interpretatio ſingularis. hoc ſecretum fidei veſtræ myſterium. adoptione, inquit, Chriſtus eſt filius,& non verus filius. interrogemus & Iohannem. poteſt & hic verum didiciſſe, ſiue quia interfuit, cum Petri laudata confeſſio eſt, ſiue ex peculiari dilectione Saluatoris, qua ita erat ei proximus, vt etiam ſupra pectus eius

Ioan.13. recumberet. videamus, quid hærens pe-

Ioan.1. ctori eius hauſerit. Deum nemo vidit vmquam, niſi vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris. Nulla creatura videt Deum, ſecundum hoc, quod Deus eſt, & ideò ait, Deum nemo vidit vmquam. Sed ſequitur,& dicit, niſi vnigenitus filius. ergo vnigenitus filius non eſt creatura, qui Deum videt, quem

nulla

nulla vidit creatura. & ne fortè vnum cum de adoptiuis filijs crederes, amputauit ſenſus impij occaſionem, cum eũ dixit non ſolum filium, ſed etiam vnigenitum filium. Hoc nomen non habet ſocios, & licet dicantur alij filij, adoptione tamen, non natura ſunt filij. ſed Chriſtus ſolus vnigenitus filius eſt, quia ſolus verus filius eſt, non adoptione, ſed natura, non nuncupatione tantum, ſed & genere. ſolus, inquam, verus filius eſt, qui etiam in ſinu patris eſt filij adoptiui in ſinu Abrahæ ſunt, qui autem verus filius eſt, & vnigenitus filius eſt in ſinu pâtris eſt. intellige tamen & in hoc inſeparabilem paternæ ſubſtantiæ filium, quod in ſinu patris dicitur eſſe. item legimus, Sic enim dilexit mũdum Deus, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Ioan.3.*

Non video, quomodo dilectio Dei commendetur ad mundum, ſi non verus, & vnigenitus eſt filius, quem dedit pro mundi redemptione. Mundus ſine dubio creatura eſt, ſi Chriſtus crea-

tura eſt, quid contulit mundo, dans pro creatura creaturam. Omnis creatura ſeruili condicione cenſetur. ſi Chriſtus creatura eſt, ſeruus eſt. quomodo redemit ad libertatem, cum ſeruus nullo iure poſſit conferre libertatem. & tamen Abraham, vt commendaret dilectionem, quam habebat ad Deum, proprium, & verum vnigenitum, & dilectiſſimum filium obtulit in holocauſtum, cum hoc ipſum Deus ad probandam eius in ſe dilectionem fieri præcepiſſet. Et tu dicis impie, quia Deus volens commendare dilectionem ſuam mundo, non habuit verùm filium, quē daret, ſed vſus eſt neceſſitate, more ſterilium. vt, quia verùm de ſe genitum filium non habuit per naturam, vel ex nihilo factum daret. Dic impie, ergo maiore virtute dilectionem commendauit Abraham, proprium, & vnigenitum filium offerens, quam Deus, qui non habuit proprium, neque verè vnigenitum dedit. Et eſt, quod velit Deus magnopere commendare, & inferius non commendat, cum commendauerit homo. & ille Deus, quem maiorem

præ-

prædicas,minor eſt homine in commẽ danda dilectione,minus enim commẽdauit dilectionem,ſi non verum & vnigenitum filium dedit pro mundi dilectione. & Abraham plus commendauit,qui proprium & vnigenitum obtulit.Sed abſit hæc impietas,vt vel in dilectione commendanda minor ſit Deus, qui eſt per omnia inæſtimabilis.verum enim & vnigenitum filium dedit, diligens mundum. Hoc enim Paulus vas electionis exſequitur, volẽs Dei in nos commendare dilectionem dicens,Qui ſuo filio nõ pepercit,ſed pro nobis omnibus tradidit illum. cum dicit, Filio ſuo,proprietatem veritatis expreſſit in nomine. & vide tamen, quo ſermone vſus eſt,dicens,Qui ſuo filio non peper- *Rom.8.*
cit. Legiſti vtique dicentem Deum Abraham,cum filium pro Dei dilectione vellet occidere, Ne inijcias manum tu- *Gen.22.*
am in puerum,ne facias illi quidquam. nunc enim cognoui,quia times Deum tuum, & non pepercisti filio tuo dilecto propter me. Dicit & Paulus,Qui fi- *Rom.8.*
lio ſuo non pepercit,ſed pro nobis omnibus tradidit eum.dicit Apoſtolus ex

† forte, cō mendaret. Dei voce, quomodo † commendaret dilectionem. impropriè vſus fuerat verbis diuinis, ſi non & hic de vero filio loqueretur. & tamen, quis neſciat in patre Abraham, & Iſaac filio eius imaginem præceſſiſſe futuræ veritatis. In Deo patre, & Chriſto vnigenito filio eius ſacramentum præcedentis figuræ monſtrauit & Apoſtolus, conſignans ipſis ſermonibus veritatem, quibus & primum figura ſignata eſt, dicens, Qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum. *Ibidem.* Si ergo figura erat in Abraham, cùm offerret filium, veritas autem in Deo patre, cum tradidit filium, quid ais doctor impietatis. vbi maior vis verſari debet, in figura, an in veritate. ſine dubio in veritate. & quomodo tu minorem exhibes veritatem, pleniorem vero figuram. plenior enim eſt figura, vbi verus filius offertur, & minor eſt veritas, vbi ſecundum te, non verus filius traditur. Sed planè maior eſt veritas, & minor eſt figura. hoc ſi vis probari, crede verum vnigenitum filium Dei, & intelliges, quod multò pluſquam Abraham

ham geſſit Deus, dans filium ſuum vnigenitum pro mundi dilectione, ſecundum euangelium, vel cum ſecundum Paulum, ſuo filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum. Abrahã enim licet filium obtulerit, tamen pro Dei dilectione obtulit, cui quidquid obtuleris, non æquas ad quod dignus eſt. & obtulit filium, quem poſtea quam per naturam habere non potuit, per Deum tamen contra naturam eſt adeptus. obtulit ergò Deo, quod ei contra ſpem naturæ dederat Deus. & obtulit filium, facit ad ſcauam, ſi dixero, ſe minorem. & ſine illa condicione præſenti quandoque mortalitatis lege moriturum. contra, examina quid Deus præſtiterit. filium ſuum præſtitit vnigenitum, quem non ſero ex alicuius adeptus eſt gratia, ſed ſemper habet ſine initio ex proprietate naturæ natum de ſe, qualis & ipſe pater eſt, qui eum genuit, inuiſibilem, inæſtimabilem, ſempiternum, inpaſſibilem, & inmortalem, & omnipotentem, ſicut ipſe Pater eſt, Et poſtremo per omnia. Secundum hoc quod

Deus eſt, æqualem ei, qui eum genuit. vides qualem dedit filium pater. Ecce iam Deus inæſtimabiliter ſuperior inuenitur in filio. & nunc conſidera, quod hunc talem vnigenitum filium pro mundi dilectione præſtiterit. & expende nunc, quidnam ſit mundus vtiq; creatura eſt. ſimiliter & Deus quid ſit, expende, vtique creator eſt. & nunc iam compara, quem dilexerit Abrahã, & quem dilexerit Deus. Abraham quidem Deum. Sed recenſe quanta Deus Abrahæ præſtiterit, & inuenies, quod Abraham multo minus Deo dilectionis debitum reddidit, quam debebat, licet reddiderit, quantum reddire potuit Deus autem mundũ diligit pro nulla ſibi data ab eo gratia. Vides quia multo eſt commendabilior dilectio Dei, quæ non ex debito præſtatur, quam illa Abrahæ, quæ præſtatur ex debito. Sed vide adhuc ſupereminentiam dilectionis, qua Deus diligit mundum, non ſolum ſibi, qui eum condidit nullo merito iuſtitiæ commendatum, verum etiam peccatorem, & aduerſum ſe impium. Mundum ergo dilexit Deus pecca-

tis

tis,& impietatibus reum.non quia pec cata,& impietates dilexerit mundi,ſed dilexit mundum, vt de peccatis,& impietatibus mundus ipſe liberetur.& audi Apoſtolum per hæc mirè commendantem Dei dilectionem, cum ſcribit ad Romanos, Vt quid enim Christus, cùm adhuc infirmi eſſemus,ſecundum tẽpus pro impijs mortuus eſt, vix enim pro iuſto quis moritur.Nam pro bono forſitan quis audeat mori. commendat autem Deus caritatem ſuam in nobis,quoniam, ſi cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt,multo magis iuſtificati in ſanguine ipſius ſalui erimus ab ira per ipſum. Intelligo quidem, quod hoc teſtimoniũ diſcuti deſiderat. ſed nunc quod facit ad cauſam,breuiter pandimus. Mundum,habitatores mundi interpretatus Apoſtolus, oſtendit quod pro impijs & peccatoribus mortuus eſt Chriſtus, vt ſuam caritatem commendaret in nobis,qui ſumus in mundo. &, moritur, inquit,Chriſtus pro impijs, & peccatoribus, quandoquidem vix pro iuſto quis moritur, licet forſitan prò bono Rom.5.

quis audeat mori. Iam ne intelligis, quam inenarrabiliter præcellat dilectio Dei, vbi eſt veritatis expreſſio, & quam minor ſit dilectio Abrahæ, vbi figura ſignata eſt. Non hoc dico quaſi non multum dilexerit Abraham, immo tantum dilexit Deum, quantum nemo ex natis mulierum ſupergredi poteſt. Sed licet multum dilexerit Deum, & de totocorde, & de totis viribus animæ ſuæ dilexerit, tamen inenarrabili ſupereminentia diuinæ dilectionis in infinitum ſuperatur. Quis enim poſſit explicare dilectionem, quam Deus mundo præſtitit, dans vnigenitum filium ſuum ita, vt homo naſceretur, qui Deus eſt, & haberet ſecundum carnem humana ſorte initium natiuitatis, qui ſine initio de patre natus eſt, & ille æqualis Deo in forma Dei exiſtens ſemper, accepta forma ſeruili minor fieret, non ſolum patre, verumetiam angelis immò & hominibus. neſcio, ſi non & multum infra, † vermi quoque comparatione, & poſtremo, vt ſecundum naturam ſuſceptæ animæ, vſque ad mortem triſtitiam pateretur

† vermiunt.

qui

qui totus gaudium eſt, non ſolum Abrahæ, qui diem eius cupiens videre, vidit, & gauiſus eſt: ſed & omnium hominum ſanctorum. Præſtitit ergo mundo vnigenitum filium ſuum, vt qui vera vita eſt, pendens in ligno ſecundum carnem, mortem crucis pateretur, occultata interim ſempiterna, & inuiolabi diuinitate eius, quę illi vna eſt cum patre eius. Vide dilectionem, vt pro mundi ſalute dominus maieſtatis crucifigatur in terra, qui ſe filium Dei credentibus vitam æternam præſtat in cælis. O te beatiſſimum patriarcha Abraham, cuius maxima dilectio in Deum non niſi inexplicabilis diuinæ dilectionis inundatione ſubmergitur: & neſcio † non hoc totum pro reſpectu tuæ dilectionis, & fidei Deus impio præſtitit mundo. Tibi enim, & ſemini tuo promiſerat Deus, vt hęres eſſes mundi per iuſtitiam fidei, ſicut docet Apoſtolus Paulus. *Rom.4.*

† *forte, nũ, vel, ſi non*

Sed ſatis tardo, ſi hunc locum voluero plenius exſequi. ad te conuertar hæretice, commonens, vt intendas quomodo Deus diligens mundum,

dum', dedit vnigenitum ſuum filium, vel,vt ait Apoſtolus, quomodo ſuo filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum.Si ſacramentum iſtius ineffabilis diuinæ dilectionis agnoſceres, numquam aduerſus filium Dei impias componeres quæſtiones. quas qui piæ mentis eſt, per illa, quæ ſupra diximus, intellegit abſolutas. Sed adhuc reliquam partem propoſiti teſtimonij videamus, vt tuæ frontis impudentia multo preſſius obteratur. Nam cum dixiſſet,Sic enim dilexit Deus mũdum, vt filium ſuum vnigenitum daret,proſequitur,& dicit,Vt omnis,qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Iterum dicam, ſi creatura eſt vnigenit' filius, quomodo qui credit in eum,non perit,ſed vitam habebit æternam,cum credere in creaturam,ſit diuinitatis offenſio.Reſpice ad Apoſtolum Paulum,conſidera,quę opprobria, quas obſcœnitates de his referat,qui,vt ipſe ait,commutauerunt veritatem Dei in mendacio,& coluerunt & ſeruierunt creaturæ potius, quam creatori. Tu ſi ſic credis, & ſic colis,& ſeruis

Rom. 8. Ibidem. Rom. 1.

ſeruis vnigenito filio Dei, vt eum dicas eſſe creaturam, illa te mala miſer expectant, quibus illi puniuntur, qui commutauerunt veritatem Dei in mẽdacio, & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius, quam creatori. Adoptione, inquit, Chriſtus filius Dei eſt, & nõ verus filius. Omnia leguntur euangelia, & nuſquam ſcriptum eſt, quod Chriſtus adoptione ſit filius, & non verus filius. Et bene, quod Iohannes, ille Iohannes recubans ſupra pectus Domini, cauſam ſcripti euangelij referens poſuit, & dixit, Multa quidem & alia Ioan. 20. ſigna fecit Ieſus coram diſcipulis ſuis, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis, quoniã Ieſus eſt Chriſtus filius Dei, & vt credẽtes vitam æternam habeatis in nomine ipſius. Eſt ne opus adhuc apertius explanare. multa, inquit, & alia ſigna fecit Ieſus, & licet non ſint omnia ſcripta, quia nec ſcribi poterant infinita rerum copia, tamen hęc ipſa ideo ſcripta ſunt, vt credamus, quod Ieſus eſt Chriſtus filius Dei, & vt fidem ſingulorum prouocaret, oſtendit & præmium dicens,

vt credentes vitam æternam habeatis in nomine eius. Si † verè adoptione eſſet filius Dei, & non natura, ſi ſola nuncupatione, & non etiam quod in nuncupationis intelligentia eſt, nuſquam magis hoc ipſum explanaſſet, quàm in vltimo ſcriptionis, ne fides in ambiguo derelicta, vitam æternam perderet per credulitatis incertum. Sed euangeliſta, qui ad hoc poſitus eſt, vt habens gratiam ſancti Spiritus illa maximè lucidius panderet, quæ ad vitæ æternæ præmia pertinerent, non in ambiguo clauſit euangelium, ſed manifeſtiſſimè expreſſit. ideò ſcripta euangelia, vt credatis, inquit, quoniam Ieſus eſt Chriſtus filius Dei, & vt credentes vitam æternam habeatis in nomine eius. Etiamne hic ſuſpicio eſt creaturæ in filio Dei, vbi, qui crediderit quod filius Dei eſt CHRISTVS, æternam vitam poſſidet, & non aliter quam in nomine eius, qui vtique non eſt creatura, ſed creator, & non adoptione filius, ſed verus filius Dei, in nomine enim creaturæ ne quidem vitam temporalem poteſt quis adſequi, niſi ſi aliquis eam non auferendo præſtare dicatur. De nihilo, inquit, fe-

† *forte, vero.*

cit Deus ſibi filium. Prætereo multa teſtimonia. loquatur Iohannes Chriſti domini dilectione perſpicuus, ſcribens epiſtolam ait, Omnis qui diligit patrem, diligit eum, qui ex eo natus eſt. 1. Ioans. numquid ait, diligit eum, quem fecit Deus ex nihilo? ſed nec patrem omnino nominaſſet, niſi ſciſſet de eo natum filium. Et fac nunc, quia ita intelligendum eſt, vt tu hæretice interpretaris, quod ſcilicet ab eo factus ſit ex nihilo, quem ex patre natum dicit Iohannes, & quæro, numquid ſecundum te ſolus CHRISTVS factus eſt ex nihilo? Nonne, vt taceam de alijs, etiam mundus ipſe ex nihilo factus eſt. ergo & múd⁹ à nobis diligēdus eſt, ſi diligēd⁹ eſt pater? Sed clamat idē Iohannes, Nolite diligere mundum. Numquid tam leuis eſt Iohannes, vt ipſe ſibi contraria prædicaret. abſit hæc impietas, vt dicatur, Iohannes repugnātia ſibi loquitur, qui in ſācto Spiritu loquebatur. Scit differentiā facti, & nati in ipſo iā principio euāgelij ſui. ſicut ſupra expoſitum eſt, cum de ipſo capitulo tractaretur. & ideo non vt facturam intelligit eum, Ioan. 2.

 quē

quem dicit ex patre natum, quia nec ſingulariter poneret, ſi hoc quod ex patre natum eſt, facturam voluiſſet intelligi, ſciens multos factos eſſe ex nihilo, ſed ſingulariter ponens, de ſolo vero filio poſuit dicens, quod ex patre natus eſt. cęteri autem omnes facti ſunt, vt à conditore. Noli ergo facere diuinis ſermonibus† Quid inſeris, quod ille nõ loquitur. quid doces, quod ille non docuit. Si Chriſtianus es, & ſi apud te vetus doctor eſt Iohannes, crede quod docuit. Ex patre, inquit, natus eſt. hoc ſi credideris, diligis patrem, & diligendo patrem, diligis filium, qui ex eo natus eſt. quod ſi non credideris, quia ex patre natus eſt, neque patrem diligis, neque eum, qui ex eo natus eſt. non autẽ diligis hoc modo, cum in patre negas eſſe quod patris eſt, id eſt generare, & in filio negas eſſe, quod filij eſt, id eſt, naſci. Et audi nunc, quale tibi beatus Iohannes nomen inpoſuit dicens, Hic eſt Antichriſtus, qui negat patrem, & filium. Tu quidem falsò chriſtiani tibi cognomen inponis, ſed à veridico Iohanne pro ſectæ tuæ merito Antichriſtus

† forte de pr vim vel iniuriam.

1. Ioan. 2.

ſtus vocitaris. Mentior, ſi non tu in patris vocabulo intelligis creatorem, ſi non in filij nomine adſeris creaturam. Iohannes patrem & filium nuncupat, & tu in his nominibus creatorem, & creaturam interpretaris. Merito ergò vocaris Antichriſtus, qui negas patrem & filium ſub interpretatione impia. Sed adhuc audi, ô quiſquis ille es inſolens & contumax in filium, & de patris perſona gloriaris, & intellige, quia patrem habere non potes, ſi non confitearis & filium. Idem proſequitur Iohannes, Qui negat filium, neque patrem habet. qui confitetur filium, & filium, & patrem habet. Vides vbique Iohannē ipſa nomina ponere, vt nihil aliud intellegatur, quàm quod eſt in natura nominum. & tamen, ſi adhuc frons impudentiæ tuæ poteſt ictus lapidum ſuſtinere, & ſi tanta obſtinatio duritiæ tuæ eſt, vt cum audis patrem, & filium, non tamen verum patrem, neque verum filium credas, eccè idem Iohannes, qui eſt dilectus à Domino vicem reddens dominicæ dilectioni, fortiori lapide iam non tantum frontem, ſed ipſum

caput ſerpentinum tuæ conquaſſat impietatis, ſcribens in vltimo epiſtolæ ſuę. Scimus quia filius Dei venit, & incarnatus eſt propter nos, & paſſus eſt, & reſurgens de mortuis adſumpſit nos, & dedit nobis intellectum bonum, vt cognoſcamus ipſum verum, & ſimus in ipſo verò filio eius Iheſu Chriſto. hic eſt Deus verus, & vita æterna, & reſurrectio noſtra in ipſo. Explicari non poteſt, quantos aduerſum te ſermonum lapides, & ſaxa congeſſit ſub vno hoc teſtimonio. Scimus, inquit, quia filius Dei venit. Habes vnam de filio confeſſionē & paululum infra poſt ſacramenta incarnationis, & paſſionis eius, & reſurrectionis, quæ vtique propter nos exercuit, ſubſequitur dicens, & dedit nobis intellectum bonum. ſine dubio quia ipſe dator bonus eſt, dans intellectum bonum. Non impiè intelligimus, ſi hunc intellectum bonum dixerimus, Spiritum ſanctum eſſe, qui & dicitur ſpiritus intelligentiæ, in quo cognoſcimus ipſum verum. Sine Spiritu enim ſancto non poteſt veritas cognoſci. habes teſtimonium in euangelio, vbi & Deū ipſum

1. Ioan. 5.

Ibidem.

ipſum ſanctum Spiritum pollicetur,& de ipſo ait, quod ipſe mihi teſtimoniũ perhibebit vtique per Apoſtolos, vel per quoſlibet filij Dei prædicatores, dans eis intelligentiam, qua ſpiritus intellegentiæ verum cognoſcendi. Vnde & Apoſtolus Paulus ſcribens ad Corinthios ait, Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum, qui ex Deo eſt, vt ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis. Dedit ergo intellectum bonum, ideſt, Spiritum ſanctum, vt cognoſcamus ipſum verum. Adhuc ſi nõ intelligis de tot ſupra editis dictionibus, vel ex conſequentibus, animaduerte, omnes ſuſpiciones impiæ interpretationis excluſas: vt ſimus, inquit, in ipſo verò filio eius Ieſu Chriſto. Et adhuc amplius denſat piam fidem dicens, Hic eſt verus Deus. & nondum tacuit, ſed cumulat, & exaggerat, vt impius ſẽſus ſophiſticis confidens argumentationibus obruatur. ſubſequens enim ait, Et vita æterna, & reſurrectio noſtra in ipſo. Vbi ſunt nunc illa impia veſtra ſophiſmata, quæ Ariſtotelis Epiſcopi veſtri magiſterio didiciſtis dicentes,

Ioan.15. *1.Cor.2.* *1.Ioan.5.*

 filius

filius eſt, ſed non eſt verus filius. Deus eſt, ſed non eſt verus Deus. Eccè vno teſtimonio tot modis filij verum nomen expreſſum eſt, immò quia & verus Deus eſt. Quomodo enim non verus Deus, qui verus eſt filius. quandoquidem non ſolum de veri filij nomine, Deus verus probatur, ſed etiam per hoc, quod vita æterna eſt. Vita enim æterna non habet initium, neque finem. ergo Deus verus eſt Christus, non habens initium, neque finem, exiſtens ipſe vita æterna, quæ eſt ſine initio, & fine. Sed & cùm reſurrectio noſtra eſt, poteſtas in eo verè diuinitatis agnoſcitur, cum mortem per virtutem reſurrectionis excludit, exemplo ſui, quem adſumpſit, hominis, in quo & de Virgine naſci dignatus eſt. in quo & nos iam reſurreximus, habituri vnuſquiſque noſtrum ſpecialem reſurrectionem pro merito fidei, ac vitæ, ſiue ad refrigeriū, ſiue ad vſtionem. Vide miſer, ne adhuc non credas verum eſſe filium, & incipias habere reſurrectionem ad pœnam perpetuam gehennę, in tenebris exterioribus, vbi fletus oculorum eſt, & ſtri- *Matth. 8.*

dor

dor dentium. ſi tamen non adhuc aliquid tætrius manet impios in filium. Satis, vt opinor, licet panculis teſtimoniis conprobatum eſt, quod ſit verus Dei filius, natus de patre, non factus ex nihilo. ſed adhuc quæſo, exhibe infatigabilem patientiam, vt hoc ipſum de veteris ſcripturæ vel vno teſtimonio conprobemus. Dicis hęretice, ex nihilo filium factum, cum hoc nuſquam legeris. negas illud, quod ſcriptum eſt, quia ex patre natus eſt. dic mihi, cuius verba ſunt, Ex vtero ante luciferum genui te. *Pſal. 109.* Si ambigis, reſpice ad initium pſalmi eius, & lege ſcriptum, Dixit dominus Domino meo, ſede ad dexterā meam, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Hoc teſtimonio ipſe Saluator vſus eſt, cum vult ſe Dominum credi, loquens ad eos, qui illum ſolum hominem natum ex ſemine putabant Dauid, non etiam & Deum qua Dei filium. Sed & Paulus Apoſtolus hoc ipſum credens, quod & olim Spiritus ſanctus in Dauid locutus eſt, & poſtea expoſuit, ait in epiſtola ſua, *Heb. 1.* Ad quem autem Angelorum dixit ali-

quando, ſede ad dexteram meam, hoc explanans, quia nemo de angelis talis, qualis & filius. omnes enim angeli facti ſunt, ſolus autem filius natus eſt, cui & dicit, ſede ad dexteram meam, quia & ſolus ipſe eſt vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris. Non autem expoſitio totius pſalmi neceſſaria eſt, ſed illud ſolū probandum fuit, quia dominus pater dicit filio Domino meo, ſede ad dexteram meam, vt & illud, quod in ſequenti dicitur, non alius quam pater dixiſſe

Pſal. 109. credatur, id eſt, Ex vtero ante luciferū genui te. Nonnè etiam hoc teſtimonio veriſſimè probatum eſt, ſepultam vocē impiam eſſe dicentium, quod ex nihilo fecerit Deus filium. Quomodo enim ex nihilo, cum ipſe pater clamet, Ex vtero ante luciferum genui te. & vide, ne putes nos intelligere, quo Deus mēbrorum partiumve compoſitione cōſiſtat. Abſit hæc impietas. Deus enim, quodcunque illud eſt, ſimplex eſt, totus idem eſt ſecundum ſubſtantiam, nō pars, & pars, non membrum, & membrum, ſed, vt diximus, ſimplex neſcio quid, quod ſit integrum, & perfectum

ctum, & inæſtimabile † tamen & inexplicabile. Licet ergo talis eſt, vt non mēbris partibus ve ſubſiſtat, tamen ſcriptura diuina cum vult nobis Dei fabricatoris veram intelligentiam commendare, ex his, quæ nouimus, loquitur dicens, Opera manuum eius eſſe cælos, vel vnamquamque creaturam. quia apud homines verè & propriè opus, vel fabrica intelligitur, quod efficitur manibus. denique cum viſum eſt arte aliquid fabricatum, ad manus refertur artificis. ſimiliter autem inter nos volentes filij deſignare naturam, vteri facimus mentionem. nemo enim de veris filijs non de vtero naſcitur. Et Deus ergo volens ex ſe natum filium demonſtrare, dixit, quod eum ex vtero genuerit, ne tu hæretice calumniareris ex nihilo. Sed ſicut cum Deus manibus feciſſe dicitur, vt Deo dignum intelligendum eſt, ita & cum ex vtero genuit, nō contra, quam Deo dignum eſt, opinemur. Illud † tamen certiſſimè confitendum eſt, quod verus eſt conditor in ſignificatione operis manuum, & verus eſt pater in ſignificatione vteri gignētis

† forte, tantum.

Pſal. 102.

† tantum

etſi nihil in ſe membrorũ habeat. Sed quia ſoletis dicere ô Arriani, in Deo id ipſum eſt facere, quod & generare, opportunè & hanc veſtram peruerſitatẽ de præſenti occaſione conuincã. Multa ſunt nempe opera manuum, ſed vnus eſt vnigenitus filius ventris. non ergo id ipſum eſt facere, quod & generare. & omnia quidem per verbum, & in ſapientia facta ſunt. Verbum autem, ſiue ſapientia, non per aliquem, ſed ex Deo nata ſunt. vnde non id ipſum eſt facere quod & generare. Niſi enim eſſet diſtantia inter facere, & generare, nihil prohibebatur dicere, manus meæ generauerunt te, & cæli ventris mei ſunt opera. Sed ſicut dictio multam habet differentiam, ita & res, quas dictio determinat.

Pſal. 109 Ex vtero, inquit, ante luciferum genui te, hoc autẽ dicit pater ad filium, non quod filius ignoraret, ſed vt nos ſcire poſſemus proprietatem patris ad filium, vel filij ad patrem, ideo ita ſcriptum eſt, ſicut & ipſe vnigenitus filius

Prouer. 8. exiſtens ſapientia ait, ante omnes autẽ colles genuit me. Vnde & hoc loco ante luciferum genitus eſſe dicitur. In lu-

cife-

ciferi vocabulo omnis vbi lucidior creatura ſignatur. vnde cúm dicitur, ex vtero ante luciferum genitus, hoc ſpecialiter docetur, quod verè ex patre ſit natus, & non factus. quod autem ait, ante luciferum, ante omnem creaturã ſignificat, ſecundum quod dictum eſt, Et ipſe eſt ante omnes. *Coloſ.1.*

PErcutiamus & aliam eorum blaſphemiam, per quam, vt ſcribis, dicunt, quod non ſit omnipotens filius. & hoc breuiter faciam, ne longius extendens, laborem legenti tribuam. Dicant, quando non eſt omnipotens, per quem, vt ipſi quoque confitentur, omnia facta ſunt. dent vnum opus patris, quod non fecerit & filius, vt probent non eſſe omnipotentem filium. at cum nullum ſit opus, quod non patris exiſtat, & filij, ſine dubio omnipotens eſt filius, faciens quęcumque facit omnipotens pater. Sufficit ſi hoc ipſum etiam diuinis teſtimonijs adprobemus. Apud Prophetam Zachariam legimus. O, o, *Zach 2.* fugite à terra Aquilonis, dicit Domin⁹, quoniam à quatuor ventis cœli colli-

gam vos in Syon. reſaluamini, qui inhabitatis filiam Babylonis, quoniam hæc dicit Dominus omnipotens, poſt honorem miſit me ſuper gentes, quæ exſpoliauerunt vos. quoniam qui tangit vos, ſicut qui tangit pupillam oculi ipſius. quoniam eccè ego infero manũ meam ſuper eos, & erunt ſpolia qui ſpoliauerunt illos, & ſcietis, quia Dominus omnipotens miſit me. Si intendas huic capitulo, inuenies quod filius omnipotens à patre omnipotente ſit miſſus, vt poſitis in captiuitate ſubueniat. conſidera enim prophetam dicere, Hęc dicit dominus omnipotens, & audiamus propheta referente, quid dicit dominus omnipotens, poſthonorem, inquit miſit me ſuper gentes, ſine dubio filius eſt, qui poſt honorem miſſum eſſe ſe dicit ſuper gentes, quem propheta dicit dominum omnipotentem. Hic ergo filius exiſtens dominus omnipotens, vt ſupra dictum eſt, ab omnipotente miſſus eſt patre. Sed & Apoſtolus Iohan. in
Apoc 3. Apocalypſi hæc dicit, Amen teſtis fidelis, initium creaturæ Dei. qui eſt, & qui erat. Et Salomõ inter cetera ait de ſapiẽtia,

tia, quæ vtique Chriſtus filius Dei eſt, *Sap.7.*
Splendor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei maieſtatis, & imago bonitatis illius, & cum ſit vna, omnia poteſt. Quomodo non omnipotens eſt, cúm poſſit omnia. Nam & ſupra de eadem ſapientia dixerat, omnem habens virtutem. ergo omnipotens eſt, omnem habens virtutem. Sed adhuc ipſe Salomon ait, de eadem ſapientia, Et permanens in ſemetipſa, qui ventu- *Sap.7.*
rus eſt dominus Deus omnipotens, ſed & omnia innouat. Agnoſce omnipotentiam eius, cum omnia innouat. agnoſce interea & quod indemutabilis eſt, cum in ſemetipſa permanet, omnia innouans, ideſt, licet omnia innouet, ipſa tamē indemutabilis perſeuerat, quod niſi Dei omnipotentis † eſt. Sed quia ve- *† forte, deeſt, non.*
rè indemutabilis eſt filius, & conditor omnium, etiam his pſalmorum verſibus approbatur, In initio tu domine *Pſal.101.*
terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli. ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur. tu autem idem

idem es,& anni tui non deficient. Hoc de filio Dei ſcriptum interpretatus eſt Paulus,ſcribens ad Hebrços. Habes ergò per hæc capitula,& omnipotentem filium, & indemutabilem ,& omnium
Sap.7. conditorem,ſicut & omnium artificē, dicente Salomone, Omnium enim artifex docuit me ſapientia. Sed ne duos omnipotentes intelligat, præcauendū eſt. licet enim & pater ſit omnipotens, & filius, tamen vnus eſt omnipotens,ſicut & vnus eſt Deus. quia patris, & filij eadem omnipotentia eſt, ſicut & eadē deitas, ſecundum quod ſupra pro viribus,& condicione temporis coartantis expreſſum eſt, ſed & nunc inferius explanabitur teſtimonio Eſaiæ prophe-
Eſaia45. tæ,Fatigata eſt Aegyptus, & negotiatio Aethiopum,& Sabam,viri excelſi ad te tranſibunt,& tui erunt ſerui, & poſt te ſequentur adligati vinculis, & adorabunt te,& in te deprecabuntur, quoniā in te eſt Deus,& non eſt Deus præter te. tu enim es Deus,& neſciebamus, Deus Iſrael Saluator.erubeſcent, & confundentur omnes, qui aduerſantur ei, & ibunt cum confuſione. Intende, quia
ad

ad filium dicitur, & tui erunt ſerui, & poſt te ſequenter adligati vinculis, & adorabunt te, & in te deprecabuntur. Ergo & hinc Deus verus oſtenditur filius cum adoratur. Dei enim eſt adorari. ſiquidem & alibi docet Apoſtolus, de filio Dei eſſe ſcriptum, Et adorent eum omnes angeli Dei, ſcilicet quia verè Deum, & dominum. Sed in præſenti teſtimonio Eſaiæ ſicut ipſe Deus, ſic etiam in ipſo Deus eſt. ait enim, Quoniam in te Deus eſt, & non eſt Deus præter te. Et cum dixerit in Deo Deum eſſe, ſubſequitur, & dicit, Tu enim es Deus, & neſciebamus, Deus Iſrael Saluator. Ergo cum Deus in Deo eſt, & non eſt Deus præter eum, in quo Deus eſt, & ipſe eſt Deus Saluator Iſrael, oſtenditur vnitas diuinitatis in patre, & filio, ſicut & omnipotentiæ, & quidquid omnino diuinę ſubſtantię eſt, hoc ſolo differens à patre filius, quod ille pater eſt, & hic filius, id eſt, quod ille genuit, & hic natus eſt. non tamen quia natus eſt, minus habet aliquid, quam quod in Deo patre eſt, imago Dei inuiſibilis exiſtens, & ſplendor gloriæ, & character ſubſtantię

Heb.9. *Eſa.45.* *Hebr.1.*

eius Hoc qui de filio Dei non credunt, Eſaiæ ſententiam ſuſtinebunt dicentis,
Eſaia.41. Erubeſcent, & confundentur omnes, qui aduerſantur ei,& ibunt cum confuſione. Sed & Ieremias de filij deitate exprimit dicens,
Baruch.3. HicDeus noſter eſt,& nõ deputabitur alius abſque eo, qui inuenit omnem viam prudentiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſibi. poſt hæc in terra viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Non vtique pater Deus, ſed filius factus homo in terra viſus eſt,& conuerſatus eſt cum hominibus,naturam in ſe hominis exercens ſine peccato propter noſtram
Ioan.1. ſalutem. de quo & legimus, Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Si ergo verbum caro factum eſt,& habitauit in nobis, natus ex virgine nobiſcum Deus,quo nũc hæretice proficis? Si infirmitates adſumptę carnis obicijas, ſi animæ humanæ,quam cum carne ſuſceperat, vtiles uobis æſtus deſcribas, cum conſtet eum, ſecundum quod DEVS eſt, & Dei filius, eſſe per omnia vt patrem inpaſſibi-

paſſibilem. Ideò enim & illa quæ ſunt deitatis eius pręmiſimus, vt iam ſi quid humilitatis, & infirmitatis in Chriſto legitur, non deitas eius violata credatur, ſed naturæ ſuſcepti hominis, & diſciplinæ, † quam tradebat, executio probetur. Vanum eſt enim voluiſſe vt hominem naſci, licet ex virgine † tamen hominem, nec infirmam hominis in ſe deſignare naturam. Vanum eſt præcepta dare, quibus homines viuerent, & ipſum iam, quia ſemel homo eſſe dignatus eſt, ſine præceptorum obſeruatione cucuriſſe. †*tantum*

Ille ſi non hominis infirmitatem factus homo exercere voluiſſet, quis crederet, quod homo factus fuerat ex originis noſtræ matrice, licet ſine viri complexu. quandoquidem hodieque non deſunt, qui negent eum noſtram geſtaſſe corpulentiam, etiam poſteàquam infirmitates carnis exercuit. Ille ſi factus homo non ſeruaſſet, quam docere venerat, diſciplinam, non bonum magiſterij dediſſet exemplum. Quis enim diſcipulorum ſeruare conaretur; quod non magiſter ipſe

 ſeruaſſet.

ſeruaſſet factus vt homo. cum hodiè iã quicumque ſeruat ipſius exemplo, releuatur, vt ſeruet. Vides quia & infirmitates pati debuit, vt homo natus probaretur, & factus homo obſeruare, quodcumque docuiſſet, vt ceteros inuitaret, magis autem dixerim, vt ceteros ſubleuaret. iam enim caro noſtra didicit in eius carne releuari. Si enim infirmitates hominis pati noluiſſet, vt quid & de virgine † homine natus eſt. & ſi nolebat obſeruare præcepta, quia dominus, vt quid & formam ſerui acceperat quæ præceptis, & obedientiæ obnoxia eſt † atquin totum ſacramentum à Deo adſumpti hominis hoc eſt, † quod in Adam non eſt de inobedientia ſeruatum, in Chriſto homine de obedientia ſeruaretur. hoc ipſum Apoſtolus Paulus inter cetera, quæ diuinè tractat, adſerit, Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per vnius obeditionem iuſti conſtituuntur multi. Sicut enim per vnius hominis contemptum peccatores conſtituti ſunt multi, ita & per ſacramentum obauditionis in

† *homo*

† *atqui*

† *forte, deſit, vt*

Rom. 5.

in Chriſto, quam non ex infirmitate, ſed ex bonitate deitatis præſtat in ſalutarem hominis diſciplinam, ſaluantur multi. Videamus nunc & ſacramentum paſſionis. Totus Adam peccauerat, totus Adam expulſus de paradiſo fuerat, totum ſuſcipere debuit expulſum, qui totum ſaluare venerat. non autem videbatur totum expulſum in ſe ſuſcepiſſe, niſi illum ſuſcepiſſet per ſubſtantiam carnis, & animæ. hoc enim totus homo eſt per naturam, hoc autem tunc probari potuit, ſi ipſas infirmitates carnis eius, & animæ ſuſtineret, licet ſine vitio peccatorum, vt verè non aliam ſubſtantiam carnis, & animæ ſuſcepiſſe putaretur. vt cum in ſe hominem ab infirmitatibus, & paſſionibus liberat, etiam hos, qui ſecundum veſtigia eius ſectantur, liberatos eſſe crederemus. Sed patrocinetur huic ſenſui gentium doctor Apoſtolus viuacius, & vt myſticus ſcribens, Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificantur. *1. Cor. 15.* Sed naturam ſuſcepti in eo hominis melius deſcribat Eſaias, Domine quis credidit audi- *Eſa. 53.*

tui noſtro,& brachium Domini cui re
uelatum eſt.annuntiauimus coram ip-
ſo ſicut puer , ſicut radix inueterata ſi-
tienti.non eſt ſpecies ei , neque honor
formæ. & vidimus eum , & non habe-
bat ſpeciem,neque decorem. ſed ſpeci-
es eius ſine honore,deficiens præter ce-
teros homines, homo in plaga poſitus
& ſciens ferre infirmitatem,quia auer-
ſa eſt facies. depretiatus eſt, nec æſtima-
tus eſt.hic peccata noſtra fert,& pro no
bis dolet,& æſtimauimus eum in dolo
re eſſe,& in plaga , & in malo ipſe autē
vulneratus eſt propter iniquitates no-
ſtras, & infirmatus eſt propter peccata
noſtra.doctrina pacis noſtrę ſuper eum,
plaga eius nos ſanati ſumus. omnes ſi-
cut oues errauimus . homo à via ſua
errauit, & dominus tradidit eum pro
peccatis noſtris, & ipſe, propter quod
malè tractatus eſt,non aperuit os.Sicut
ouis ad occiſionem adductus eſt, & ſi-
cut agnus coram tondente ſe, ſic non
aperuit os ſuum . in humilitate iudici-
um eius ſublatum eſt. generationem
eius quis enarrabit? quia auferetur à
terra vita ei⁹,ab iniquitatib⁹ plebis meę
adductus

adductus eſt ad mortē, & dabo malos pro ſepultura eius, & ipſos diuites pro morte eius, quia iniquitatem non fecit neque dolum. in ore ſuo locutus eſt. Sufficit hoc teſtimonio probatū, quod omnem in ſe hominis naturam peregit, ſine peccato tamen ſuo, licet peccata noſtra †potaret. Sed ne homo tantūmodo crederetur, interpoſuit, & dixit, Generationem eius quis enarrabit? illā vtique qua de Deo patre generatus eſt, quæ ſine initio eſt. & ideo de ea ait, generationem eius quis enarrabit? non quaſi ignorabilem, ſed quaſi inexplicabilem dicens. omnes enim catholici ſcimus, quia de Deo patre natus eſt, ſed inenarrabiliter. & ideo ait, generationē eius quis enarrabit. Hanc autem generationem, qua de virgine naſcitur ſecūdum carnem, refert euangelium, eius quoque tempora deſcribens. diuinæ autem generationis initium, vt diximus, inueſtigari non poteſt, ſicut nec diuinitatis, quæ illi vna cum patre eſt. & ideo ait, generationē ei⁹ quis enarrabit? Si ergò in ſacramēto fidei hoc accepimus, vt Chriſtū Deū credamus, & hominem,

forte, qui

† forte, portarit,

Eſa. 53.

Deum quidem, qua de Deo ſine initio natum, hominem autem, qua de virgine in temporibus natum, non †calumniemus diuinitati eius, cum pro noſtra medela quæ ſunt hominis exequitur, habens in ſe acceptam hominis naturã. quia nec homo negandus eſt, cum propriæ diuinitatis naturalem exſerit poteſtatem, accepta in ſe forma ſeruili. Si ergo & orat patrem, & ſi nihil à ſe facere ſe dicit, niſi quod patrem viderit facientem, vt nihil nunc aliud dicam, certè humanæ extollentiæ modum, qua magiſter, inponit, vt tanto magis diſcat homo Deo deferre, quanto detulit & verus filius, qui cauſam ſubiectionis propriã nõ habebat. qui & formã orãdi dederat, vt nõ tam fieri noſtrã volũtatẽ rogarem⁹, ſed volũtatẽ patris, qui in cęlis eſt. Et ideo quod docuerat vt impleret, ait, Non veni meã volũtatem facere, ſed voluntatem eius qui me miſit. Sed & quod minor factus eſt, quod creſcit, quod proficit, quod eſurit, quod ſitit, quod laborat, quod flet, quod dolet, quod triſtis eſt, poſtremo quod moritur, ad naturam adſumpti hominis referen-

†forte, calumniemur diuinitatẽ.

Ioan. 5.

Ioan. 6.

ferendum eſt, quam pro noſtræ ſacramento ſalutis myſticè exercuit, ſub illa intelligentia, quæ ſupra in teſtimonio Eſaiæ relata eſt. Sub hoc fidei ſacramento non ſolum illa capitula ſoluuntur, de quibus interrogare dignata es, ſed & omnes quæſtiones, quas contra filij diuinitatem coaptant impij hęretici.

ACçipe nunc & has quæſtiones, quas ex diuerſa parte propoſueras fortiores, ſpecialiter abſolutas. Dicunt, inquis, hæretici ad depretiandam filij perpetuam, & perfectam in omnibus deitatem, Pater maior me eſt. Sed *Ioan.14.* requirendum eſt, quando hoc filius dixit. nonnè quando impletum eſt in eo, *pſal 8.* quod ſcriptum eſt, Minoraſti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum. Quomodo minoratus eſt, exponat Apoſtolus Paulus tertij cę *Hebre.2.* li conſcius, Paulo minus, inquit, ab angelis minoratum videmus Ieſum, propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum, vt gratia Dei mortem guſtaret pro omnibus. Pro omnibus ait, non pro ſe. ergo qui pro omnibus guſta-

nit mortem, quid mirum ſi pro omnibus & minoratus eſt. pro omnibus autem guſtauit mortem, non pro ſe. eo quod pro omnibus in peccati reatu poſitis ipſe homo, factus nullo proprio peccato tenebatur obnoxius. Et vide quomodo hoc ipſum, quod minoratus eſt propter paſſionem mortis, & quod gratia Dei pro omnibus guſtauit mortem, ad decorem operis interpretatur ſapientiſſimus Paulus ita ſubſequens,
Hebr. 2. Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, multis filijs in gloriam adductis, ducem ſalutis eorũ per paſſiones conſummare. Vides quã pulchrum, quamue decorum noſtræ ſalutis ſacramentum in eo, quod filius eſt, minoratus oſtenditur. quomodo ergò ad obfuſcandam diuinitatem eius inproperas, quod exſequitur ad decorem. Pater maior me eſt, hoc tunc dixit poſteaquam verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Et vide, ne demutabilem credas, quaſi defierit eſſe verbum, poſteaquã caro factum eſt, ſed manẽs ſemper verbũ Deus, & caro quoq; factũ eſt. Etſi enim dixit, Et verbũ ca-

ro factum eſt, preſſius loqui voluit, ne quis in eo non veram carnem crederet, Siquidem & poſt tam preſſam locutionem non deſunt, qui dicunt, carnem illum habuiſſe putatiuam. Vt autem manifeſtum ſit verbum carnem factū, non demutatione diuinæ ſubſtantiæ, ſed ſuſceptione carnis humanæ, intende, quid ſequitur, Et habitauit in nobis. *Ioan.1.* Non ergo interceptum eſt verbum demutatione, quod per carnem adſumptam habitauit in nobis. habitatio enim probat perſeuerantiam verbi. Hoc ideò interpoſui, ne quis filium Dei demutabilem credat, cum legit, Et verbum caro factum eſt. dicit ergo filius, Pater maior me eſt, poſteaquam verbum caro factum eſt, & ſuſcepit officium miniſtrantis. Venit enim non miniſtrari, ſed *Matth, 20* miniſtrare. Pater maior me eſt. Quid ais deitas. quomodo dicis patrem te eſſe maiorem. certè vna tibi, & patri imago eſt ſecundum Moyſen, eademque forma ſecundum Apoſtolum Paulum, *Hebr.1.* qui me etiam docuit, quod ſis ſplendor gloriæ, & character ſubſtantiæ eius. Sed & tu ipſe docuiſti dicens, Qui me

 vidit,

Ioan.14. vidit, vidit patrem, & ego in patre, & pater in me.&, Ego, & pater vnum ſumus. Sed & quæcumque facit pater, facis & tu ſimiliter. tua enim verba ſunt,
Ioan.5. Quæcumque enim ille facit, hæc & filius ſimiliter facit. & ſicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat, ſic & filius, quos vult, viuificat, & vt honorificent filiũ. ſicut honorificant patrem. cùm ergò eadem tibi imago eſt, eadem forma, eademque ſubſtantia, eadem naturæ vnitas, eadem poteſtas, eadem libertas voluntatis, idem honor, & omnia omnino quę patris ſunt, tua ſunt, quia & quę tua ſunt, patris ſunt, quomodo dicis, pater maior me eſt, cum in omnibus, quæ ſunt deitatis, talis es, qualis & pater. loquatur apoſtolus Paulus, in quo
2.Cor.13. Chriſtus loquebatur, ſecundum quod ipſe ait. an experimentum quæritis, qui
Philip.2. in me loquitur, Chriſti. Quid dicit Apoſtolus, qui cum in forma Dei eſſet cõſtitutus, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo. Ergo ſecundum hoc, quod in forma Dei eſt, & quod æqualis eſt Deo, non eſt maior pater. & quomodo maior eſt pater, ſubſequentia

tia

tia demonſtrant, Sed ſemetipſum,inquit,exinaniuit, formam ſerui accipiens. Vide, ne & hic interceptionem diuinitatis intellegas,cum audis, ſemetipſum exinaniuit.intende enim ad hoc quodſequitur,formam ſerui accipiens Manere ergò in ſuo ſtatu oſtenditur, qui formam ſerui dicitur accepiſſe.Sed quamuis maneat, & perſeueret in eo ſtatus diuinus, tamen ſemetipſum exinaniuit, ſcilicet per occultationem diuinitatis,formam ſerui accipiens in ſimilitudine hominum factus, & habitu inuētus vt homo,humiliauit ſe ipſum factus obediens vſque ad mortem,mortem autem crucis, Iam talis ſi dicat,Qui miſit me pater,mandatum mihi dedit,quid dicam,& quid loquar &, Deſcendi de cælo,non vt faciam volun *Ioan. 6.*
tatem meam,ſed voluntatem eius,qui me miſit, oſtendit, quod ſemetipſum exinaniuit,formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus,& habitu inuentus vt homo. humiliauit ſe ipſum factus obediens vſque ad mortē. & tamen quæ eſt in his deminutio eius diuinitatis,ſi ad amputandam in homi-

nibus arrogantiam ipſe non ſibi arrogans loqueretur. Mentior, ſi non hoc ipſum teſtimonium ideo poſuit Apoſtolus Paulus, vt ad humilitatem Saluatoris exẽplo ſingulos prouocaret. Hoc ita inuenies, ſi eandem epiſtolam, quã ſcribit ad Philippenſes, intentius legeris. Sed & hæretici nolunt ob ſacramentum exinaniti Dei per acceptionem formæ ſeruilis eſſe dictum, Pater maior me eſt. dicamus & nos patrem maiorẽ, de ſolo ſacramento generationis. & hunc enim pium ſenſum nonnulli catholici proſecuti ſunt dicentes, patrem & filium eiuſdem ſubſtantiæ, & ideò ſecundum ſubſtantiam alterum altero non eſſe maiorem. Qualis enim pater eſt Deus, talis & Deus filius eſt. nihil enim minus ex ſe genuit, quàm ipſe eſt. perfectus enim exiſtens, perfectum genuit. & ſi ergo, qua Deus, Deo æqualis eſt filius, tamen, qua filius, minor dicitur patre, ideſt, quia filius de patre ſit, & plenitudo exiſtens plenitudinem genuit, pater autem genuit filium, & ideò non dixit, Deus maior me eſt, ſed, pater maior me eſt.

Inter

INter cetera hæreticorum, vt ſcilicet Dei filius factura credatur, etiam hoc ex perſona diuerſæ partis poſuiſtis, quod legimus in actibus Apoſtolorum beato Petro dicente, Certiſſimè itaque ſciat omnis domus Iſrael, quia, & dominum illum, & Chriſtum Deus fecit hunc Ieſum, quem vos crucifixiſtis. Sed huius quoque quæſtionis abſolutio manifeſta eſt ſecundum ſuperiorē expoſitionem, in qua diximus, filium Dei etiam filium hominis factum, Qui etſi pati non poteſt, quia filius Dei eſt verbum, & ſapientia Dei exiſtens, quia ſecundum hoc ſemper inpaſſibilis perſeuerat, ſicut & pater eius, tamen per hoc quod homo factus eſt, natus de Maria virgine paſſibilis eſt. quippe qui & mortem ſuſtinuit, & mortem crucis manens in ſe ſemper, quia Deus inuiolabilis, etiam cum verſatur in homine & crucifigitur, Hunc ergò IESVM, qui eſt ſecundum carnem, dominum illū & Chriſtū fecit Deus. Nam ſecundum hoc, quod eſt vnigenitus filius Dei qui eſt verbū, & ſapiētia Dei, non eſt aliqua factura, neque expectās promotiones, *Act. 2.*

nes,

nes, quippe exiſtens in omnibus Deus perfectus, ſicut & pater eius. Hic autem Ieſus, ſecundum carnem Chriſtus factus eſt, quando primum forma illa ſeruilis, quam acceperat de Adæ peccato, liberata eſt. Adam enim de domino in ſeruitutem recidit ex commiſſione pec-
Ioan. 8. cati. Omnis enim qui facit peccatum,
† forte, de- ſeruus eſt, † Saluator autem reuocauit
ſit, peccati. multo firmius, immò & incorruptibilius in adſumpto homine dominum, cum in eo ipſum peccatum, quod per Adam fuerat cauſa abiectæ ſeruitutis, abſterſit. Sed factus eſt iterum verè Dominus, cum in illum populi credentes, ſe eius dominio ſubdiderunt. Prouocatus enim per hortamenta ſacræ ſcriptu-
Pſal. 2. ræ dicentis, Seruite Domino in timore,
Pſal. 61. vnuſquiſque iam cognoſcens in Chriſto ſalutare dominium ait, Nonne Deo ſubdita eſt anima mea? Huius ſeruum fieri ſummi decoris eſt, & quaſi quædã ſupereminens mundo nobilitas. Ideo &
Rom 1. Apoſtolus gloriam ſuam ſcribit, Paulus ſeruus Ieſu Chriſti. Vides quomodo ſit factus Dominus, quando illum, & is qui perſecutus fuerat, ſuum dominum

num pro ſumma ſibi gloria cõfitetur. Factuseſt autem Ieſus ſecundum carnem non ſolum Dominus, ſed & Chriſtus. In Chriſti autem nomine, regis, ſacerdotisque ſacramenta verſantur. legimus in veteri ſcriptura Sacerdotes, & Reges apud Iſraelitas olei vnctione 4. Reg. 9. conſignatos, atque ideò Chriſti vocabantur. Chriſtus enim quod græcè dicitur, hoc apud latinos vnctus, ſiue linitus eſt interpretatus. Sed Saluator noſter verè Chriſtus ſecundum carnem factus eſt, exiſtens verus Rex, verus & Sacerdos. vtrumque idem ipſe, ne quid in Saluatore minus haberetur. Audi itaque ipſum regem factum cum dicit, Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo, Pſal. 2. ſuper Sion montem ſanctum eius. Audi quod etiam ſacerdos ſit de patris teſtimonio dicentis, Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Pſal. 109. Aaron primus in lege ex vnctione chriſmatis factus eſt ſacerdos, & non dixit, ſecundum Aaron, ne & Saluatoris ſacerdotium ſucceſſione haberi poſſe crederetur. Illud enim ſacerdotiũ, quod fuit in Aaron, ſucceſſione contra

bat, ſacerdotium verò Saluatoris non in alterũ ſucceſſione transfertur, eo ꝙ ipſe ſacerdos iugiter perſeueret, ſecundum quod ſcriptum eſt, Tu es ſacerdos in æternũ ſecundũ ordinem Melchiſedech. Eſt ergò Saluator ſecũdum carnẽ, & Rex, & ſacerdos, ſed nõ corporaliter vnctus, ſed ſpiritualiter. Illi enim apud Iſraelitas reges, & ſacerdotes, olei vnctione corporaliter vncti Reges erant, & ſacerdotes, nõ vtrumque vnus, ſed ſin-

† forte, quique guli † quoq; eorum aut Rex erat, aut ſacerdos. ſoli enim Chriſto perfectio in

† forte, debebatur. omnibus & plenitudo † debetur, qui & legem venerat adimplere. Sed licet nõ vtrumq; ſinguli eorum eſſent, tamẽ regali, aut ſacerdotali oleo vncti corporaliter Chriſti vocabantur. Saluator autẽ qui verè Chriſtus eſt, Spiritu ſancto vnctus eſt, vt adimpleretur quod de eo ſcr

Pſal. 44. iptũ eſt, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo letitiæ præ cõſortibus tuis. In hoc enim pluſquam conſortes iſtius nominis vnctus eſt, cúm eſt vnctus oleo letitiæ, quo non aliud ſignificatur, quàm Spiritus ſanctus.

Luc. 4. Hoc verũ eſſe, ab ipſo Saluatore cognoſcimus.

ſcimus. Nam cum accepiſſet librum Eſaiæ, & legiſſet. ſpiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me, adimpletã tunc dixit prophetiam in auribus auditorum. Sed & Petrus princeps Apoſtolorum illud chriſma, vnde Saluator Chriſtus oſtenditur, docuit eſſe Spiritum ſanctum, id ipſum & virtutem Dei, quando in actibus Apoſtolorum ad fideliſſimum, & miſericordem Cornelium, qui erat tunc Centurio, loquebatur. Nam inter cetera ait, incipiens à Galilæa poſt baptiſmum, quod prædicauit Iohannes, IESVM à Nazaret, quem vnxit Deus Spiritu ſancto, & virtute, hic circuiuit faciens virtutes, atque omnes liberans obſeſſos à Diabolo. *Actor. 10.* Vides, quia & Petrus dixit hunc Ieſum ſecundum carnem vnctum eſſe Spiritu ſancto, & virtute. Vnde & verè ipſe IESVS ſecundum carnem factus eſt Chriſtus. qui vnctione ſancti ſpiritus, & rex factus eſt & ſacerdos in æternum. Hæc autem ideò proſecuti ſumus, vt liquido appareat, IESVM filium Dei non ſecundum quod eſt verbum, & ſapientia Dei, crucifixum, vel factũ eſſe

Dominum, & Chriſtum, ſed ſecundum hoc, quod adſumpſit de Maria: quamuis per adſumpti hominis paſſionem, & vnigenitum filium Dei paſſum eſſe dicamus, non quia verè ipſe vnigenitus filius, qua eſt verbum, & ſapientia Dei, paſſus eſt, ſed quia quicquid in adſumptum hominem eius iniuriæ, vel paſſionis illatum eſt, id totum ad ipſum vnigenitum inpaſſibilem Deum quadam ratione reuocatur. Vnde & Apoſtolus
.Cor.2. Paulus ſcribens ad Corinthios ait, Si enim cognouiſſent, ſcilicet Principes huius ſæculi, numquam Dominum maieſtatis crucifixiſſent. *Si iſta manifeſta*
Act.2. ſunt, apparet iam, quomodo dictum ſit Certiſſimè itaque ſciat omnis Iſrael, quia & Dominum illum, & Chriſtum Deus fecit, hunc ſcilicet Ieſum, quem vos crucifixiſtis, quem & idem Petrus
Act.2. ſupra virum nominauit, Dicens, Viri Iſraelitæ audite verba hæc, Ieſum Nazarenum virum à Deo probatum in vobis virtutibus, & prodigijs, & ſignis, hunc ſcilicet Ieſum Chriſtum, quem & Paulus hominem dixit ſcribens ad Ti-
1.Tim.2. motheum, Vnus Dominus, vnus &

medi-

mediator Dei, & hominum homo Ieſus Christus. Qui & dicebat in euangelio, Nunc autem quæritis me occidere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum. Non pro impio Fotino hæc loquimur, qui nudum vult eſſe hominē ſine Dei verbi incarnatione, ſed contra Arrium Antichriſtum recitamus, qui vult ipſum vnigenitum filium, qui eſt verbum, & ſapientia Dei, qua Deum, & non qua hominem crucifixum, & ipſum eſſe factum Dominum, & Chriſtū. Sed etſi duriſſima obſtinatione contendunt dicentes, de ipſo Deo verbo ſcriptum eſſe, quod Deus illum fecerit & Dominum, & Chriſtum, nec ſic pertimeſcimꝰ fiducia veritatis, ne fortè per hoc, quod ſcriptum eſt, verbum Dei factura credatur. Fac enim verbum Dei factum eſſe dominum, & Chriſtum? quid hoc præiudicat eius ſubſtantiæ, qua ſemper eſt verbum Dei? Intende enim quia non ſubſtantiam verbi Dei dixit eſſe factam, ſed hoc ipſum verbum, quod ſemper eſt filius Dei, factum eſſe dominum, & Chriſtum. Non enim id ipſum eſt, hoc quod omnino nō erat, fieri, & id quod *Ioan.8.*

 erat,

erat, aliquid fieri. Nam & Deus ſit aliquotiens adiutor, & protector, non tamen quia factus eſt adiutor, & protector, iam etiam hoc quod Deus eſt, factus eſſe credendus eſt. Nam & Moyſes poſteaquam diuinum ſenſit auxilium, & protectionem, de Deo, qui contra Pharaonem & adiuuerat, & protexerat,

Pſal 117. & Eccle. 51. dixit, Adiutor, & protector factus eſt mihi in ſalutem, & multa ſimilima teſtimonia inuenies, quæ ego, ne multū adhuc prolongē, prætereo. Si ergò cùm Deus ſit adiutor, & protector, non hoc, quod Deus eſt, fieri creditur, ſed hoc ipſum quod adiutor, & protector eſſe dignatur, quid eſt quod cùm verbum Dei factum eſſe Dominum, & Chriſtum dicant, putemus Dei verbi ſubſtantiam

Ioan. 1. factam. Numquid quia legimus, Et verbum caro factum eſt, ideo ipſum quoque verbum factum eſſe credendum eſt. Sed manifeſtiſſimè expreſſum eſt, nō tam verbum eſſe factum, quod erat in principio apud Deum, ſed ipſum verbum, quod ſemper erat, poſtea factum eſſe carnē, vt factura nō tā in verbo ſit, quàm in hoc, quod caro factum eſt. Ita

ergò

ergò & cùm dicitur, verbum Dei factũ eſſe Dominum, & Chriſtum, non eam ſubſtantiam verbi Dei factam eſſe intelligendum eſt, ſed quia Dominus, & Chriſtus factum eſt hoc ipſum verbum, quod ſemper Deus erat. fit autē Dominus eorum, qui ſe eidē mancipant propoſito ſeruiendi. Et da mihi veniam beatiſſime Matthæe, ſi dixero, quod nōdum tibi Chriſtus Deus erat Dominus quando adhuc Teloneo ſeruiebas. Sed & Apoſtolis vniuerſis tunc primum Dominus factus eſt, quando derelictis omnibus eidem ſeruire maluerunt. Ipſarum quoque gentium tunc Dominus factus eſt, quando Idolorũ vana ſuperſtitione derelicta, ipſæ gentes ſe eius dominio tradiderũt. Inquantum enim quis peccati ſeruus eſt, vel mãmonæ, in tantum Dei ſeruus eſſe nō poteſt. Cum ergò peccato, & mammonæ quis abrenuntiauerit, faciens iuſtitiam, habendique cupiditatem reſpuens, tunc IESVS Dominus eius efficitur. Eadem quoque ratione eum etiam Chriſtum fieri intelligitur, ſiquidem, vt ſupra dictum eſt, Reges, & Sacerdotes,

Chriſti vocabulo taxabantur. Factus eſt ergò Saluator Rex eorum, qui regno mortis vlterius non tenentur adſtricti, in quorum mortali corpore ceſſauit regnare peccatum, poſteaquam † per diuina magiſteria didicerunt docentibus Apoſtolis. Non ergò regnet peccatum in veſtro mortali corpore. Sed & cùm fungitur pro nobis Sacerdotis officio, Chriſtus veriſſimè factus eſt, maximè defenſor, & aduocatus pro nobis ſemper adſiſtens, interpellans quoque patrem, qua ſolus puriſſimus ſacerdos, vt expiata labe delinquentiæ, diuina eius propitiatione ſeruemur. Per hæc ergò, quod Ieſus factus eſt Chriſtus, & Dominus, non tam ſubſtantiæ eius diuinæ aliquid confertur, quam proſpectum eſt, quibus regni eius & Sacerdotij, ac Dominij poteſtas velut munus ſalutare collatum eſt. Non videtur abſurdum, ſi illud ſimiliter intelligas, quod ait, Ego autem conſtitutus ſum Rex abeo ſupra Sion montem ſanctum eius. etſi enim conſtitutus rex dicitur, tamen cũ addidit, ſupra Sion montem ſanctum eius, oſtenditur, quod non de illo regno

† forte abundat, per Rom. 6.

no eius dicat, quod habuit etiam ante-quam conſtitueretur Rex ſupra Sion montem ſanctum eius, Rex enim eſt ante omnia æua æuorum continens poteſtate ſua omnem, quam condidit, creaturã. Vnde & omnipotẽs adprobatur, q poſſit omnia cõtinere quę facta ſunt.

TAngamus & illã in vltimo quęſtionem, quam inter ceteras addidiſti. Dominus, inquit, creauit me initium viarũ ſuarũ in opera ſua. Dicit hæretic⁹ *Prouer. 8.* Vides creaturã eſſe ſapientiam, quæ vtique interprete Paulo Apoſtolo, Chriſtus eſt. Ergo Chriſtus, inquit, qui eſt ſapiẽtia, nõ eſt verus filius, ſed creatura factus, & adoptione exiſtens filius. hoc venenũ Arrianorũ eſt. Sed ô quàm cæca impietas ad id videre, quod pium eſt. Iam ſemel quia, vt ſcriptum eſt, Oderũt ſapiẽtiã, & verbum Domini non adſũpſerunt, nihil in illa ſinceriſſimi decoris aſpiciũt, ſicut & lippientibus oculis nulla eſt viſio veritatis, quãdoquidẽ aliter eorum renuntiat aſpectus, quam in fide rerum eſt, ſed & cui ſaporem propriũ redundãs ſui fellis amaritudo vitiauit, ſi dulcia mella deguſtet, vt amarã dulcedi- *Baruch. 3.*

nē mellis infamat, nō recognoſcēs malū propriæ amaritudinis. Sed ô miſer hæretice, quid potes veri luminis videre, cū cæcutias, vel ambules in vijs tenebrarum, omnia quę ſunt impietatis excogitans. Clamet licet vir ille ſpiritualis ſuauiſſimo experimēto diuinę epu-
Pſal.33. lationis inuitans: Guſtate, & videte quā ſuauis eſt Dominus. ſed tibi, ſi guſtaueris, nihil ſuaue ſentitur in Domino, eo
Pſal.13. quod, ſicut ſcriptum eſt, venenum aſpidū ſub labijs tuis eſt, eo quod os tuum maledictione & amauitudine plenum eſt. Denique cùm infinita & ipſe Salomō de Dei ſapientia prædicauerit, & ita diuinè de ea fuerit proſecutus, vt non aliud in illa crederetur, quàm quod in natura Dei eſt, in illis omnibus hæreticus cęcutiēs, hoc ſolū videre, ſe credidit per quod probaret eā eſſe creaturā. Sed ſcriptū eſt inquit, Dominus creauit me initiū viarū ſuarū in opera ſua. ſed nos nō ibimus lōgius, neq; de alijs libris Salomonis, quæ ſunt pro ſempiterna Dei ſapiētia, proferemus. ſufficit nunc, ſi de hoc ipſo loco, vnde teſtimouium pro-
Prouer.8. tulit, pars diuerſa ſuperetur. Ais hæreti-

ce ſcriptũ, Dominus creauit me initiũ viarũ ſuarum in opera ſua. ſed intende, quia hæc ipſa ſapiẽtia nihilominus ait, Ante omnes autem colles genuit me. quomodo ergò hæc ipſa ſapiẽtia in eodẽ loco, & creatã ſe eſſe dicit, & genitã. & prius eſt, vt videamꝰ, quid primũ ſit. vtrũ quod genita eſt, an quod creata eſt ſed licet primũ dixerit, Dominus Creauit me initiũ viarũ ſuarũ in opera ſua, tamẽ, ne ſe creaturã putares, recurrit ad illud, quod priꝰ eſt, in ſequẽti dicẽs, Ante oẽs autẽ colles genuit me. Vide enim ne putes poſtea genitã, quia primũ præmiſerit ſe creatã. Etſi enim in ordine ſermonũ primũ poſitũ eſt, quod creata eſt, deinde autem quod genita, tamẽ ſenſus hoc indicat, quod primũ eſt genita, quã creata, vt ſit ſẽſus ita ſapiẽtię dicẽtis, Dominus creauit me initiũ viarũ ſuarũ in opera ſua. Sed ne quis me putet ꝑ hoc eſſe creaturã, aut tũc primũ eſſe cœpiſſe, quando me creauit initium viarum ſuarum in opera ſua, ſubſequor, & dico, ante omnes autẽ colles genuit me, vt ſcias prius me genitã, quã creatam.

Cum enim dicit, Ante omnes autem colles genuit me, fecit illud eſſe poſteà quod creata eſt, vt præcedat, & ſit anterius illud, quod genita eſt. Si ergo ſic creata eſt, vt ante fuerit genita, ſenſus impietatis excluſus eſt, qua eã dixerat creatã, vt tunc primũ ſubſtitiſſe ſapientia crederetur, quãdo & rettulit ſe creatã à Domino, initiũ viarũ ſuarũ in opera ſua. Eccè enim ſenſus manifeſtat, etiam antequã crearetur, ſapientiã ſubſtitiſſe, quippe quæ prius eſt genita, quam creata. Sed magis cõmendabitur hic ſenſus catholicus, ſi & ipſa verba, prout nobis poſſibile eſt, diſcutiantur, quibus vel genitã ſe referat ſapientia, vel creatã, Dominus, inquit, creauit me initiũ viarũ ſuarũ in opera ſua. Intẽde quia cũ dixerit, Dominus creauit me, nõ tacuit, ne verè creatura putaretur, ſed proſequitur explanãs quid ſit creata, & ob quam cauſam ſit creata. Ait enim, creauit me initiũ viarũ ſuarũ. & cũ ſequitur, in opera ſua, palam eſt, quod oſtẽdit & cauſas cur creata ſit initiũ viarũ Domini. Non ergo ſapiẽtia, quaſi quę nõ eſſet, creata eſt ad hoc, vt eſſet, ſed cum ſemper ſub-

ſtantia-

ſtantialiter fuerit, tunc creata eſt ſecundũ diſpẽſationẽ initiũ viarũ Domini, & in opera Domini creata eſt. Initiũ ergò viarũ domini creata eſt, & in opera domini creata eſt ſapientia. nõ tamẽ, quia ſubſtãtialiter ante nõ erat, ideò creata eſt ſapiẽtia. At verò cum dicit, ſe ante omnes colles genitã, nõ propter aliquã rem dicit ſe eſſe genitã, ſed exiſtens ſemper patris ſempiterna progenies, ob quaſdam cauſas creatã ſe dicit initiũ viarũ Domini, ideſt, in opera Domini. Ergò & ex hoc manifeſtũ eſt, nõ eſſe creaturã ſapientiã, quę in aliud creata eſt, id eſt, in opera domini, cum ipſa ſit genita, non in opera, ſed de patre, vt diximus exiſtẽs ſempiterna progenies. Sed & hoc intẽdẽdũ eſt, quod aliud eſt dicere creari ſapientiã, & aliud eſt dicere, quod ſit creatura. Quamuis enim legatur creatã eſſe ſapiẽtiã, nuſquam tamen legitur quod ſit creatura. Non enim omne quod creatũ eſt, iã creatura dicendũ eſt, licet omnis creatura creata ſit, ſicut nec omne quod factũ eſt, iã factura adſeuerãda eſt, licet omnis factura facta ſit. Si videtur obſcurũ, exẽplo dilucidabo. Le-

gimus quẽdã gratulari, ac dicere ad Deũ
Pſal. 58. Ego autem cãtabo virtutem tuã, exalta
bo mane miſericordiã tuã, quia factus
es ſuſceptor meus, & refugiũ meum in
die tribulationis meæ. Eccè Deus factus
eſt ſuſceptor, & refugium, nõ tamẽ De-
us factura eſt. & hoc eſt, quod dixi, Non
omne quod factum eſt iã factura dicen
dum eſt. Deus enim non exiſtens factu-
ra, qui ſemper eſt, factus eſt ſuſceptor,
& refugium in die tribulationis homi
ni, vt quod factus eſt ſuſceptor & refu-
gium in die tribulationis homini, vide
atur contuliſſe, quod factus eſt, non ta-
men quia ſuſceptor, & refugium homi
ni factus eſt, etiã Deus quoque factura
eſſe credẽdus eſt, cuius diuina ſubſtãtia
ſempiterna eſt. Similiter & ſapientia ſi
creata dicatur, nõ tamẽ creatura eſt, quę
ſemper eſt, ſed cùm exiſtat ſemper crea
tur ad aliquid, vt proſit, non vt creatu-
ra dicatur quaſi facta, quę nõ fuit. Erat
enim inſeparabilis à Deo Dei ſapientia,
& hæc ipſa exiſtens Dei ſempiterna pro-
genies, creata eſt initiũm viarum Do-
mini. Sed adhuc apertius ediſſeram.
Certè ſapientia Dei ipſa eſt, quæ &
verbum

verbũ eſſe ſcribitur; vt in ſuperioribus oſtenſum eſt. & numquid quia de verbo Dei ſcriptum eſt, Et verbũ caro factũ eſt, iã & verbum facturã adſeueramus, quaſi tunc primum eſſe cœperit, cùm caro factum eſt. Sed benè, quia apertiſſimè demõſtràtum eſt, per verbũ omnia facta, & in vltimis temporibus hoc ipſum verbũ carnẽ factũ. Nõ ergò factura eſt verbum Dei, licet factum caro eſſe dicatur, ita & ſapiẽtia licet dicatur creata eſſe initiũ viarum, & in opera, non tamen creatura eſt, ꝙ cõſtat ante omnem eſſe creaturã, quãdoquidem omnia in ſapientia facta ſint. Addo & hoc, quia nõ omne quod creari dicitur, quaſi fiat in ſubſtantia, intellegendũ eſt. Denique quidã vir videns cor ſuũ quibuſdã ſordibus infectum, precem fundit ad Dominum dicens, Cor mundum crea in me Deus. nõ vtiq, cordis ſubſtantiam in ſe fieri precabatur, ſed vt hoc ipſum cor in eo exiſtens, quod ei erat ſordidum, creari mundum. non omne quod creari dicitur iam ſtatim & ſecundum ſubſtantiam fieri, intelligendum eſt. quandoquidem cor quod erat, id ipſum, Pſal. 50

ſum, vt mũdũ crearetur à Domino, precabatur. Ergò & ſapientia cum creata dicitur, nõ tũ ſubſtantia eius, quaſi quæ nõ erat, facta eſt, ſed ipſa exiſtẽs, vt ſępius dictum eſt, creata eſt initiũ viarũ in opera eius. Ergò quod creata eſt ſapiẽtia, ad myſteriũ, vel rerũ creãdarum, vel humanæ diſpẽſationis intellige. quã cũ Dei ſapiẽtia dignãter adſumit, creata dicitur. Quod verò ſe genitã dicit, vt nihil in illa minus diuinitatis agnoſcas, quã habet ille, qui genuit. Valde enim impiũ eſt credere, quod aliquãdo Deus ſine ſua fuerit ſapiẽtia. Vnde & quia verè genita eſt à Deo ſapiẽtia, idem exiſtẽs ſecũdũ ſubſtantiã quod eſt genitor, ſapientia autẽ ipſa Chriſtus eſt, ergò Chriſtus qui eſt ſapiẽtia, nõ eſt adoptione filius, ſed verus filius, exiſtens Dei progenies, & non factura.

VNiuerſas, quas de patre & filio ſcripſeras queſtiones, prout Dei gratia præſtitit, arbitror abſolutas, ſi tamen hoc apud te verũ eſt, tua religioſa prudentia iudicabit. quamuis fatear, & coartatione temporis, & rei feſtinatione, & ipſo arido anguſti mei ſermonis

eloquio

eloquio ſummas earũ me potius tetĩgiſſe, quam plenitudinẽ proſecutum; quia nõ vt librum, ſicut prędixi, ſcribere cœperã, ſed vt quaſi cuiuſdã adbreuiationis de fide quędã taxatio ſignaretur ne ad hoc me de tua mira beneuolentia prouocatũ infidelẽ crederes, ſi tacerẽ. Sed nunc de Sãcto ſpiritu, etſi breuiter, cõfitendũ eſt. ne ſi nõ aliquid de eo ſpecialiter dixerimus, credamur ſimiliter blaſphemare, ſicuti & illi, qui dicunt illũ eſſe creaturã. Horũ tamẽ miramur inſaniã, quod impiè ſentiãt de eo, quem Sanctum ſpiritum confitentur. ſi enim Spiritus ſanctus eſt, quomodo creatura eſt. nõ enim ſic ſanctus eſt, vt ceteri, qui ad ſancti vocabulum fide, & Deo placita cõuerſatione, atque ipſius Sãcti ſpiritus ſignatione venerunt, ſed ipſe naturaliter ſemper ſanctus eſt ita, vt alios ſanctificet, nõ tamen vt ipſe, quaſi vt qui ante nõ habuerit, extrinſecus acceperit ſanctitatem. hoc nomẽ ſancti ita poſſidet Spiritus, vt poſſidet pater, & filius. poſſidet autẽ nõ ipſe aut pater exiſtens, aut filius, ſed Spiritus Dei. Si autem ſpiritus Dei dicitur, non vt angelus Dei, neq; vt

homo Dei quorũ natura à diuina ſubſtãtia inæſtimabiliter diſcreta eſt, ſed hic eſt Spiritus Dei, vt ſit eiuſdem ſubſtãtiæ cum patre, & filio. quia & vna ſanctitas eſt patris, & filij, & Spiritus ſancti. quandoquidem idem Spiritus ſanctus vſque adeò verè, & naturaliter ſanctus eſt vt hoc ei naturaliter, & verũ ſit vocabulũ.
Matth. 28. Intende enim ad verba Saluatoris dicẽtis, Euntes ergò nunc, docete oẽs gẽtes, baptizãtes eos, in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti. Sicut enim verum vocabulum eſt patris, & verum vocabulũ filij eſt, ita verum eſt vocabulum Spiritus ſancti. Et quomodo verũ vocabulum patris dicatur, ſcire poterimus, ſi animaduertam⁹, quomodo verus Deus dicatur. Multi dicuntur Dij, ſed non ſunt verè Dij. & taceo nunc de Satana, ac dæmoniјs, eorũq; ſimilibus, qui vſurpatione impia Dij vocantur. dicti ſunt quidẽ & homines Dij ſecundũ hoc teſti-
Pſal. 81. moniũ. Ego dixi Dij eſtis, & filij excelſi omnes. ſed quã non verè ſint Dij, ſubſequentia manifeſtant, quę ita ſe habent, Vos autem ſicut homines moriemini, & ſicut vnus de principibus cadetis. Si
ergò

ergò vbi quilibet ſancti Dij vocantur, hoc illis pię, & cum iuſtitia viuentibus ex Dei gratia prouenit, maximè cũ in eis Spiritus ſanctus inhabitet, de quo quidem vocabulo excidũt, ſi nõ ambulare in vijs Domini perſeuerent, nemo ergò de creaturis verus eſt Deus, quia nemo naturaliter Deus eſt. Solus autem Deus naturaliter verus Deus eſt, hoc ipſum exiſtens ſine initio, & fine. Per hãc nunc veri Dei intelligentiã, intelligamus & verum vocabulum patris. Apud homines exinde pater quis dicitur, ex quo genuit filium. ſed licet ex ſe genuerit filium, tamen non propriè verus eſt pater, cui acceſſit hoc vocabulum, & hoc ipſum à Deo præſtitum. qui quidẽ & tãdiu pater dicitur, quã diu eius viuit filius. Sicut enim nato ex ſe filio vocabulũ patris adeptus eſt, ita & morte filij vocabulum patris amittit. Deus autem ſolus propriè verus eſt pater, qui ſine initio, & fine pater eſt. Nõ enim aliquãdo cœpit eſſe, ꝙ pater eſt, ſed ſemper pater eſt, ſemper habens filium, ex ſe genitum, ſicut & ſemper verus eſt Deus ſine initio, & fine perſeuerans. Ergò ſicut

vocabulum veri Dei ſolus obtinet, qui ſine initio, ſi & ne ſolus pater vocatur, ita intellegamus & verũ vocabulum filij Dei. Apud homines enim qui filius eſt, cæpit eſſe ꝙ filius eſt, & morte patris amittit hoc vocabulum. frequẽter autem, & de filij vocabulo tranſit in vocabulum patris, cùm genuerit filium. nõ eſt ergò proprium, & verum vocabulũ filij in creatura, q & eſſe cœpit fili9, & poteſt hoc vocabulum nõ habere vel patris occaſu, vel cũ idem ipſe transfertur in vocabulum patris, etiam anteq̃ cõditio mortis obueniat. Solus autem filius Dei verus eſt filius, exiſtens hoc ſine initio, ſine fine, ſemper habens patrem, & nunq̃ ipſe, vt eſt vnigenitus, generans accipit vocabulum patris. Vnde & ꝓprium, & verum vocabulum filij in ſolo filio Dei eſt, habens hoc naturaliter, ſicut & naturaliter verus Deus eſt. Si ergò cognouimus quomodo ꝓprium & verum vocabulum patris eſt, & quomodo ꝓprium, & verum vocabulum filij eſt, ſequitur vt intellegamus ita, quomodo ꝓprium, & verũ vocabulũ eſt Spiritus ſancti. ſcilicet cũ hoc ipſum eſt naturaliter

turaliter Spiritus ſanctus ſine initio, ſine fine. nunq́ enim ex æqua nominis auctoritate cum patris, & filij veris vocabulis ſancti ſpiritus vocabulum iungeretur, ſi nō & Sancti ſpiritus proprium verumq; vocabulum probaretur; Si ergo hoc ei ꝓprium, & verū, & naturaliter ſine initio, & fine vocabulū eſt, nō eſt igitur creatura Spiritus ſanctus, qui ita propriū & verū vocabulū Sancti ſpiritus habet, ſic vt nulla poteſt habere creatura. Sed & cùm præcipit Dominus vt gentes in nomine patris, & filij, & Spitus ſancti baptizentur, apertiſſimū eſt, Spiritum ſanctū nō eſſe creaturam, vel ex ipſa ſocietate, quę illi vna cū patre, & filio eſt, vel quod nunq̄ ꝑciperet Domin⁹, vt in creaturę nomine aliquis baptzaretur. multum enim diuinæ potentiæ derogaretur, ſi cum confeſſione diuini nominis, par quoq; creaturę cōfeſſio poneretur. Et benè, ꝙ vnū nomē poſuit dicens, In nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, vt vna principalis auctoritas crederetur, indiuiſibilis, & perfectæ trinitatis. Quomodo enim Spiritus ſanctus à principali auctoritate diſcre-

tus eſſe credatur, quādo de ipſo ſcriptū legimus in quinquageſimo pſalmo, Et Spiritu principali cōfirma me. Ergò & ꝑ hoc oſtēditur, quod vna eſt principalitas patris, & filij, & Spiritus ſancti. ſiquidē & in omni cōdicione patri & filio conſors inuenitur. Accipe interim vel vnū teſtimoniū, Verbo domini cęli firmati ſunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorū. & ꝑ hoc ergò oſtēditur Spiritus ſanctꝰ non eſſe creatura. Siquidem & ipſe cū patre, & filio conditor adprobatur. Dicā plenè & Deū, & Dominum Spiritū ſanctū, doctus à maioribus Eccleſiaſticis viris, qui & ipſi per teſtimonia ſcripturarū diuinarū prius à viris apoſtolicis eruditi, ſuis poſteris tradiderūt. Exequerer & ego ſingula illa quæque teſtimonia, niſi apud animā fidelem de his quoq; quę ſupra breuiter intimata ſunt, Sancti ſpiritus diuinitas eluceret, maximè quia & nūc mihi nō tā diſputatio de Spiritu ſancto ꝓpoſita eſt, quā vt de diuino eius nomine pia cōfeſſio ſignaretur. hoc tamē ad cōpendiū ꝓbandæ diuinitatis eius ſubdā, ꝙ etiā per hoc ipſum Deus ꝓbatur Spiritus ſanctus, per

quod

ꝙ oſtenditur nõ eſſe creatura. Omne e-
nim ꝙ eſt, aut diuinitas eſt, aut creatura,
ſed Spiritus ſanctus hoc ipſum exiſtẽs,
ſine initio, & fine, nõ eſt creatura, ergò
Spiritus ſanctus res eſt diuinitatis, qua
incorruptibilis, & indemutabilis & ſẽ-
piternus Spiritus Dei. Vna eſt ergò diui
nitas Patris, & filij, & Spiritus ſancti, ſi-
cut & vna ſanctitas eiuſdem perfectę, &
inſeparabilis trinitatis. Sed hic finẽ fa-
ciamus. Inquãtum enim quis intentior
ad ſacras ſcripturas de fide loqui volue
rit, in tantũ nõ deerit, ꝙ loquatur. Hoc
autem non ambigo, ꝙ ſi quis fortè elo-
quẽs hęc ipſa legerit, delinquẽtiã incõp-
ti ſermonis inueniet, nõ tamẽ, ſi fidelis
eſt, pię confeſſionis errorẽ. q̃ quidem in
nobis ex Dei gratia ꝑſtitã cupimus vſq;
ad mortem, auxilio eius, qui ꝑſtitit vin-
dicare ſine labe cõmunionis hęreticorũ
atq; ꝑuaricatorũ, quia & Deo teſte me-
tuimus eorũ dãnationis participes inue
niri. Viderit, ſi quis putat ſe de eorum
ſocietate reũ nõ poſſe fieri, habens con-
ſciẽtiæ proprię fiduciam, quia fidẽ inte-
grã vindicat ita, vt nunq̃ ipſe eius fidei
ꝑuaricator extiterit. tamẽ ego in cauſa

 Dei

Dei cautius timere cōpellor. ſiquid & de ipſis cautū legimus, Hęretic. hominē poſt vnā correptionem deuita, ſciens quoniā puerſus eſt huiuſmodi, & peccat, & eſt à ſemetipſo dānatus. Sed & de pœna puaricatorū legimus dicent Eſaia

Eſa. 66. Et veniet omnis caro in cōſpectu meo adorare in Hieruſalem, dicit dominus Deus, & procedent ſancti, & videbunt mēbra hominū, qui præuaricati ſunt in

2. Cor. 6. me. Vermis eorū nō morietur, & ignis eorū nō extinguetur, & erunt in viſione omni carni. Sed & Apoſtolus ait, Nolite iugum ducere cùm infidelibus, quia

Rom. 1. & alibi idem Apoſtolus poſt deſcriptionem malorū, Nō ſolum inquit, qui faciunt ea, ſed etiā cōſentiut facientibus ea. Et multa alia ſunt teſtimonia diuina, quibus ſupradictorū cōſortium ꝓhibetur. Sed ego hæc ipſa licet breuiter intimaui, ne nos de vana ſupſtitione credat aliquis nolle communicare cū talibus, quos pſpicit p diuinam ſententiam reꝓbari. Diuinitas te incolumen, ac beatam in fide ſui nominis etiam in regno cęlorum præſtet, cum tuis omnibus affectibus inueniri.

FINIS.

GIOVANNI CAVALLI
ROMA
Via Viminale N. 18